

ТИЖНЄВИК: РЕЧІ НЕВДОМАДАIRE: ТКІДЕНТ

Число 41 (641) Рік вид. XIV. 9 жовтня 1938 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 9 жовтня 1938 року.

Мюнхенська згода, як справедливо зауважує паризький «Le Journal», є історичним «справжнім, поворотом у міжнародному житті».

Вона бо не лише врятувала мир, поклавши край німецько-чеському конфлікту. Вона поставила на порядок денний питання національне взагалі, здіймаючи додатком З-ім питання про меншості, що-правда, поки-що такі, які мають споріднені їм сусідні держави, а саме польську й угорську. Перше то вже вирішено навіть приєднанням польського населення Ісслана до Речі Посполитої, а друге — на дорозі до поділлюження. Промовчання питання про Закарпатську Україну не здіймає його з черги дня.

Не говоримо зараз про те, чому, після прилюдних голосних заяв про рівне для всіх народів право, пристосовано було до них у Мюнхені ріжкі мірки. Причини тому по-часті з'ясовано вже було нами в попередніх передвищах, що з них деякі думки знайшли собі саме в Мюнхені сумнє підтвердження. А по-за тим до національної проблеми взагалі, і зокрема — української во всій її широчині, і до тих аспектів, які прибирає вона за сьогоднішнього становища міжнародних відносин, та до її ролі в близькому майбутньому — доведеться нам ще раз повернатися.

Не зможуть її обминути — хотятъ того чи не хотятъ — і ті, що так одважно й з такими добрими намірами розпочали діло загального впорядкування європейських справ.

В те бо нове, розпочате останнім порозумінням між державами, загальне впорядкування входить ота проблема, як одна з неодмінних складових частин.

А що без ґрунтовного перегляду дотеперішніх відносин й нового їх укладу обйтися не пощастиТЬ — це річ ясна сама собою.

Зрозуміння саме цієї конечності виразно сформулював Н. Чемберлен у першій своїй заяві представникам преси, яку він зробив, підійшовши з авіону на лондонському аеродромі, 30 минулого вересня.

«Я хочу також сказати, — підкреслив він, — що подагодження проблеми чехословацької, яке оце допіру сталося, єсть для мене тільки предлюдіє ширшого впорядкування, в якому Европа знайде мир».

Наше становище до тих перемін, які зайшли в міжнародному житті й визначили собою в головних лініях ті методи, якими має бити вироблення нового статуту Європи, зазначено в заяві уряду до великих держав, що до неї й одсилаємо читачів.

ОД УРЯДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Наводимо нижче текст заяви, яку пан Вячеслав Прокопович, Голова Уряду УНР, подав 29 вересня с. р. великим державам, як тим, що представлі були на нараді чотирьох у Мюнхені, так і тим, які не брали в ній участі, але також заинтересовані в збереженні миру, зміцненні міжнародної згоди й одновленні європейського концепту.

УКРАЇНА І РЕКОНСТРУКЦІЯ ЄВРОПИ

Українське національне правительство на чужині, з огляду на сучасне становище в Європі, вважає за свій обов'язок зробити наступну заяву:

Останні події в Центральній Європі поставили на порядок дня національну проблему, виявляючи ґрунтовну вагу принципу

самоозначення націй, принципу, який практика міжнародних відносин після Великої війни занедбала, але без якого не можна й мислити про встановлення миру сталого й справедливого.

Мирне впорядкування конфлікту в Центральній Європі лежить в інтересі Української Нації, бо хіба тільки її ворог смертельний — Москва сама виграла б на можливій війні між західними державами. Проте, як би не було вирішено цей конфлікт, ясно, що принцип вільного самоозначення націй, раз його поставлено, зостанеться на порядку дня політичних проблем. Цей же самий принцип повинно пристосувати і до одбудови Сходу Європи й справжнього замирення її.

Негайне й остаточне вирішення проблем Сходу Європи дозволить встановити політичну рівновагу на суходолі і стане в пригоді, з усіх поглядів, державам цивілізованого світу. Джерело небезпеки і постійних заколотів у міжнародних стосунках знаходиться в Москві, яка переводить традиційну політику російського імперіялізму, що їй її підтримують розкладові намагання комінтерну. В сучасному конфлікті в Центральній Європі справжня відповідальність припадає на совіти, це вони намагалися його затруїти й повернути в загальне заогнення, що його наслідком мала бути, згідно з комуністичними передбаченнями, «світова революція».

Отже, єдиний спосіб зламати цю деструктивну силу, що її Москва росповсюдила всім світом, — це визволення не-московських народів і одновчення їхніх незалежних держав. Ці народи — в першу чергу народ український — повинні скористуватися з права самоозначення.

Щоб покласти край московському імперіялізму, щоб запровадити стацій мир на Сході Європи і щоб запевнити існування незалежних держав націй неросійських, які уявлятимуть з себе гарантію проти агресивних планів Москви, — треба ввести цю останню в її етнографичні кордони. Таке рішення, по-за тим, одповідає й інтересам самого московського народу.

Український народ неперестанною боротьбою, яку він веде проти московської окупації сиричинився до поважного ослаблення агресивного розгону комінтерну в його планах злочинних

проти всього світу. Україна боролася, бореться й продовжуватиме боротися, щоб там не сталося, проти Москви аж до здійснення своєї повної і цілковитої незалежності національної. Проте це лежить в інтересі не самої тільки України, але й в інтересі всього світу цивілізованого, який повинен покласти край такому становищу на Сході Європи, де СССР з себе складає постійну загрозу для цивілізації.

Саме тому український національний уряд звертається з гарячим закликом до великих держав, просячи їх поставитися з усією необхідною увагою до геройчної боротьби народу українського проти московського варварства й намітити заходи, здатні покласти край тиранії і роскладових спроб СССР. Це бо єдине рішення, що може встановити мир справедливий і тривалий у світі.

СИТУАЦІЯ І ВИСНОВКИ

Не потрібуємо зазначувати тут подій, що чергуються щодня з кінематографичною швидкістю, але мусимо з'ясувати їх засади і напрямок їх розвитку. Історичні події навколо судетського конфлікту відбуваються під тим гаслом державного самоозначення націй, під яким взяли українці свідомо участь в світовій війні і за здійснення якого провадять боротьбу далі. Але коли двадцять років тому проти Німеччини, яка своїми перемогами над Москвою спричинила до короткотривалого здійснення державного самоозначення націй від Польщі до Тихого океану, воював майже цілий світ, то Годесбергське порозуміння тепер лучить всі великі держави навколо цієї засади. Коли двадцять років тому західні великодержави робили все від них залежне, щоб відбудувати все-російську царську в'язницю народів, а причинили лише до відбудови нової такої в'язниці народів большевицької, то тепер ці великі держави починають переконуватися, якою небезпекою для миру Європи є московський імперіалізм. Західні великодержави не можуть поминути тепер того факту, що коли московська інтервенція в Іспанії і в Хінах викликала велику загрозу війни, то сучасна московська акція в ЧСР допровадила Європу до самого краю безодні воєнної катастрофи. Лише впливами Москви і її

допомогою можна з'ясувати те, що пізний уряд провадив роками внутрішню політику, що стояла в різкім протиєнстві до всіх недержавних націй ЧСР, і зовнішню політику, що була у вищій мірі небезпечною не лише для цих націй, а й для всіх сусідів Чехословаччини. Готуючись передати в разі потреби Закарпатську Україну Московщині, пізний уряд тим часом розвивав там московіфільство і творив в державі, половина населення якої була наскрізь ворожа Московщині, базу для нападу московських літаців на сусідні держави. Ніщо інше, як московська господарка в ЧСР збольшевизувала і здеморалізувала державний апарат в такій мірі, що для оборони держави було покликано відділи комуністичної «червоної оборони» та інші крімінальні елементи. Характеристично у всякім разі, що Годжу заступив відомий приятель Москви, генерал Сирови, який розпочав наступ на Судети, де владу перебрали вже було представники місцевого населення; не менше характеристичним є й те, що угоду в Годесберзі було доконано десять хвилин по проголошенні загальної мобілізації в цілій ЧСР. Отже можливо, що сама ця московська провокація переважила політичні терези на бік англо-німецького порозуміння і тимчасового рятунку європейської цивілізації проти московського імперіалізму. Але незрозуміла чеська мобілізація по зasadничим вирішенні судетського конфлікту, яка не є очевидно останньою спробою Москви розпалити війну в Європі. Шалений політичний похід московського уряду і преси, зокрема «Ізвестій» з їх передовицею з 21 минулого місяця, спрямованою проти Англії та «французьких реакціонерів», мобілізація прихильників Москви політичних елементів у Лондоні і Парижі і нарешті провокаційна погроза виповісти польсько-sovітський пакт ненападу та не менше провокаційна промова Буденного в Києві проти «буржуазних держав, які ССР є в стані знищити», разом з пересуненням большевицьких армій на Україні та на Білорусі доводять яскраво, що московський уряд ще не втратив надії спровокувати в останній хвилині збройний конфлікт в Європі.

Ці розpacливі намагання московського уряду цілком зрозумілі, коли уявити, якою не лише моральною, але й політичною та стратегічною поразкою московського імперіалізму є перемога засади самоозначення націй на терені ЧСР. Судетська криза поставила московський уряд перед вибором розпочати війну, чи перед цілим світом визнати своє безсилля. Поборюючи протягом місяців безоглядно франко-britійську акцію в справі полегодження німецько-чеського конфлікту, московський уряд ховається нарешті за спину Франції, заявляючи, що піде в цій справі за її прикладом. Не зважуючись виступити одверто і на власну руку проти Німеччини, Кремль висилає досить невиразні погрози до Варшави і дістає на це виразну і цілком належну відповідь. Остільки ж незграбні й московські намагання відхилити в бік Польщі загро-

зу, яку несе самому існуванню ССР перемога засади самоозначення націй в Європі.

Як далеко сягає поразка Московщини, коли Європі пощастило оминути війну, показує дрібний, але незвичайно характеристичний факт. На вістку про зasadничу згоду між західніми великодержавами та Німеччиною в судетській справі запропонував представник барселонського уряду в Женеві, що його уряд зречеться навіть тих вояків в складі інтернаціональних бригад, які дістали вже права «іспанського» громадянства. Це значить не більше і не менше того, що іспанські большевики бачать порятунок тепер лише в посередництві західніх великодержав між Барселоною та Саламанкою, втративши всяку надію на те, що московський уряд спроможеться спрямувати судетський конфлікт на шлях європейської війни. А цей крок іспанських большевиків може бути дуже повчальним і для прихильної до них західноєвропейської «демократії».

Коли московському уряду не пощастило в останню хвилину збольшевизувати Чехію і пхнути на розпачливі чини, що витворили б в Європі нове критичне становище, то перед Європою та Україною повстає кільки поважних питань. Чи урегульовання судетського конфлікту увільнить Чехію в такій мірі від московських впливів, що великі держави зможуть гарантувати спільно її кордони і безпеку? Чи зможуть українці та інші національні меншини, залишені тим часом в її межах, брати участь в плебіцитах перед зірванням чесько-московського союзу та запевненням справжньої невтарльності нової держави супроти московського уряду? І які гарантії може дати Європа українцям та іншим меншинам, що празький уряд буде краще додержувати свої зобов'язання супроти них, ніж він їх додержував досі?

Але й тепер вже, перед остаточною політичною перебудовою сучасної ЧСР повинна Європа поставити перед собою і деякі питання в царині міждержавних відносин у зв'язку з сучасною роллю Москви в Празі. Коли Московщина не спромоглася втримати своїх європейських передових позицій в Чехії, то як довго ще буде вона в стані втримувати свою окупацію на чуженаціональних землях ССР? Чи сучасна московська поразка в ЧСР і цілій Європі не є в деякій мірі наслідком далекосяглого знесилення Московщини в боротьбі її проти України та інших поневолених націй? І чи не належить зробити з цього факту відповідні висновки і відносно Закарпатської України в цілях можливого дальшого знесилення московського імперіалізму? Національно-політичне значіння цієї частини української етнографичної території для цілої Великої України мусить бути зрозумілим для кожного, хто гляне на мапу і побачить, яка відносно невелика відстань відокремлює Ужгород від Чернівців і Кам'янця-Подільського; воно повинно бути зрозумілим і для цілого протимосковського фронту Європи.

Останні відомості не залишають найменшого сумніву відносно того, як рішуче закарпатські українці жадають свого права на самоозначення, та як їх енергійно підтримують американські українці. Повідомлення-ж про ув'язнення 60 провідників української молоді та про збройні сутички між українським населенням та чеськими жандармами доводять, що самоозначення Закарпатської України можуть здійснити не залежні все ще від Москви чеські урядовці, а лише дотичні органи самих великих держав. Завдання це тим пильніше і поважніше, що від розмірів і способу переведення самоозначення Закарпатської України буде в значній мірі залежати, як це вплине на боротьбу українців та інших націй ССР проти Москви; чи збільшить це їх сили і зміцнить їх зв'язки з Європою, чи-ж навпаки — розчарує і дасть новий матеріал для московської демагогії в межах ССР і в цілім світі.

На превеликий жаль, треба ствердити, що при тій загальній, цілком зрозумілій увазі, яку притягає до себе тепер справа Закарпатської України в політичних колах Європи, в європейській і українській пресі, її загально-українське, а тим самим і загально-європейське значіння з погляду боротьби проти Московщини тим часом не знаходять належного зрозуміння. Цей сумний і небезпечний факт можна в деякій мірі з'ясувати браком належного організованого співробітництва між легальними відвічальними представництвами українських земель. Зорганізовання його має бути очевидно негайним завданням дотичних українських чинників, про яке треба буде тут говорити окремо.

М. Дацько

І пж. МИКОЛА ЗІНЧЕНКО

З-го вересня цього року передчасно перервав собі життя сотник Української Армії інженер-хемік Микола Зінченко, 44 років.

М. Зінченко народився в Києві, де скінчив середню школу. В 1914 році вступив на хемічний відділ Київської Політехніки. В 1916 році зістав мобілізований і призначений до III Петроградської Школи Прaporщиків. Офіцером дістав призначення до 5-го Київського Гренадерського полку, який ділав на Західному фронті російської армії. Брав участь у великому бою під Барановичами (осінь 1917 року). По більшевицькій революції кідає російську армію та з великими труднощами й небезпеками діється до Києва, де бере участь в обороні Києва перед більшевиками з кінцем 1917 і з початком 1918 року.

В 1918 році продовжує студії на політехніці.

Інж. Микола Зінченко

+ 3 вересня 1938

З приходом більшевиків весною 1920 року, зістав арештований та перебував у «чрезвичайці». Прихід українського війська до Києва рятує його з-під «стенкі» в останній хвилі. Перелякані чекисти, утікаючи перед українським відділом, не встигли доконати розстрілу. Ця драматична хвиля зіставила на покійному глибокий слід (передчасна сивина й сліди пригнічення). Негайно по звільненні з «чрезвичайки» М. Зінченко вступає до регулярної Української Армії, до 3-ої Залізної дивізії, в складі якої залишається до самого кінця.

З кінцем 1921 року дієтас відпуску й вступає на хемічно-технологічний відділ празької політехніки, яку кінчає в 1927 році.

Серед товаришів військовиків й студентів тішився великою популярністю й шаною. Був добрым фахівцем і дуже здібним аналітиком.

Тішився великою симпатією своїх професорів, а особливо проф. металургії д-ра О. Quadrat'a, проф. д-ра J. Напіш'a та д-ра R. Наса.

В 1928 році розпочав працю в лабораторії Гути «Покій» в Новому Битомі (польський Шлеск) під керівництвом проф. Фещенка-Чопівського. Але не довго він тут затримався; воєвідська влада заборонила йому побут на Шлеску, як чужеземцеві.

З кінця 1929 року М. Зінченко переходить на посаду керівника хемічної лабораторії Гути Людвіків у Кельцях. Там, на новому становищі знаходить призначення своїм техничним здібностям та скоро стає «до незаступлення». Але адміністраційна влада й тут робить йому труднощі, як «безбатьківщенцеві». Нарешті з початком 1937 року М. Зінченко дістав усунення зі своєї посади.

Без праці сумував і нудився. Але була надія, що міне 10 літ побуту в Польщі й дістане горожанство. В літі 1938 року минуло 10 літ бездоганної техничної праці і поновлено було старання про горожанство, але отримав цінчу відмову.

Зломився гордий дух. Нестерпіло серце образи та знущання; хемік вмер смертю смілого. Порція отрути перервала многострадальне життя. З-го вересня не стало інж. М. Зінченка, а 6-го вересня поховано його на кошт Гути Людвіків на Келецькому кладовищі.

Спи дорогий товаришу! Не судилося тобі, щоб прийняла тебе наша Українська Земля.

Згадаємо тебе в нашій вільній сім'ї на Україні милій.

I.

УКРАЇНСЬКИЙ МЕЦЕНАТ ГРИГОРІЙ ГАЛАГАН *)

(З нагоди 50-ліття з дня його смерти)

Безперечно, багато доброго зробив Г. Галаган для м. Прилуки та прилуцького повіту, де він від 1865 р. був земським радником до кінця свого життя, а з часу призначення (1882 р.) членом Державної Ради залишився членом від земства в повітовій шкільній раді. Не менше піклувався Г. Галаган про добробут селян с. Сокиренець. Тут він заложив першу на Україні позичково-щадну касу, для засновання якої пожертвував 3000 карб., кам'яницю з меблями та залізною скринею. Діяльність тої каси поширювалася на де-кільки волостей. В рік смерти Г. Галагана Сокиренська позичково-щаднича каса налічувала 1.092 членів, а оборот каси досягав на прибутку 236 тис. карб., а на витратах 224 тис. карб. В Сокиренцах збудував Г. Галаган — просторий і світлий будинок для народної

*) Див. «Тризуб» ч. 36-37 (636-37) з 11 вересня та ч. 38-39 (338-39) з 25 вересня с. р.

школи, де щосуботи і щонеділі взимку відбувалися читання для дорослих. Г. Галаган завжди допомагав своїм односельчанам, так що добробут сокиренських селян стояв на вищому рівні в порівнянні з добробутом селян сусідніх сел. Слід також згадати, як ще зазначив у своїх спогадах І. Жемчужников — що в Сокиренцях і околиці свято зберігалися національні звичаї та одяг. До речі вкажу, що Г. Галаган зберігав у себе в Сокиренцях старовинний звичай уряджувати на різдвяних святах для селян вертепну драму (37). Галаганів рукопис про вертеп і текст (неповний) вертепної драми разом з попередніми до неї увагами І. Житецького оголошено в ч. 10 «Кіевск'ої Старини» за 1882 р. (38).

Як справдиво пише Г. Галаган у своїй статті про вертепну драму, сокиренський текст разом з його музикою є один з тих пам'ятників старовини, які сприяють правдивому уявленню про спів, смаку і навіть взаємовідносин людей половини XVIII ст. на Україні. Самі пісні і вірші перейняті сколастичним характером Київської Академії того часу з сильним місцевим відтінком: це мова ріжних віршів, орацій, надмогильних написів доби між Степаном Яворським і Сковородою. Що-до мелодій пісень, то воно знаменна тим, що цілковито перейнята місцевим характером, маючи всі якості божественного співу, що музика, на думку Г. Галагана, внові українська, без жадної чужої примішки. Вона повна якоїсь пенаслідовної чудової простоти, що діє на душу свою м'ягкою і заспокоючою вдастю.

1 січня 1882 р. Г. Галаган був призначений в члени Державної Ради. Діяльність його в Державній Раді винищлялася головне в турботах про піднесення добробуту селянства України. Г. Галаган прикладав усі старання, щоб перевести законодатним шляхом питання про заборону полякам, жидам і чужинцям набувати у власність землю в Київській, Подільській і Волинській губернії, про викуп земель сільськими чиншевиками, про поземельний устрій вільних людей другого розряду і т. ін. Для досягнення своєї мети Г. Галаган звертався за порадою до І. Рудченка, доброго зауважи економичного положення селянства в загаданих вище трьох губерніях, та взагалі пускав у діло свої зв'язки з впливовими особами, хоча б то були люди мало симпатичного йому світогляду, як, напр., гр. Дмитро Толстий, Константин Побєдоносцев і ін. Тут доводилося Г. Галаганові вести еластичну політику. За свідоцтвом І. Рудченка, Г. Галаган не переставав клопотатися про рішення всіх аграрних законопроектів в інтересах селянства навіть і тоді, коли уже був тяжко хворий, дбаючи про чужі йому справи так, як рідко хто пильнує власної особистої справи (39).

Коли 1882 р. почав виходити у Києві журнал «Кіевская Старина», то Г. Галаган підтримував його матеріально. Про це довідався Михайлло Юзефович, «тайний советник і явний донощик», за влучним висловом Михайла Драгоманова. Ось що записав у своєму щоденнику Г. Галаган під датою 8 квітня 1884 р. «Граф Милорадович, що приїхав з Києва, розказує, що Ю. (себ-то, Юзефович. С.) кричить скрізь про те, що «К. Ст.» небезпечна, що я виклопотав субсидію для такого журналу, і т. д.... Несамовитий!» (40). Подам ще цікавий запис з того щоденника під датою

37) Сокиренський вертеп переходить тепер в Київському Театральному музею, а дегтярівський вертеп — в Прилуцькому окружному музею.

38) Новий текст сокиренського тексту вертепної драми вміщено в праці Є. Марковського — «Український вертеп». Матеріали з української народної драми. Т. I. Вип. I. Київ. 1929. Вид. ВУАН. IV+202+12 вкл. арк.+40+8 стор.

39) Степович, А. З аграрної політики на Правобережжі. Див. стор. 185-у.

40) Отрывки изъ дневника Г. П. Галагана 1883-84 г. г. «Кіевская Старина», ч. 3, 1902 р. (Документы).

8 липня 1884 р., де мова йде про Миколу Костомарова: «Приїхав М. Костомарів з Діловець зі своїм сусідом Савченком. Костомарів дуже постарів, став зовсім спорохній, а йому лише 66 років. Говорив він всетаки цікаво. Заговорив з ним про українофільство. Він хоч і співчуває Z.i Ko, але назагал відповідає невиразно. Коли мова зайдла про пам'ятник Б. Хмельницькому, то він сказав, що зовсім не поділяє відомої групи Мікешіна, що його, Костомарова, думка була поставити Богдана просто на коні з булавою, а напис зробити зі слів, що їх пронасав Богдан Киселеві: «згине Польща, згине, а Русь буде панувати на усім світі!» Але...

Перейду тепер до огляду ще одної сторінки з діяльності Г. Галагана, а саме про його участь в наукових і в одній національно-благодійній установі.

Насамперед Г. Галаган був членом Київської Археографічної Комісії з часу її засновання до кінця свого життя. Комісія та повстала 1843 р. при канцелярії київського генерал-губернатора під назвою «Временна Комісія для разбору древних актов». Далі, коли (1851 р.) при Київському університеті повстала Комісія для опису Київської шкільної округи, то Г. Галаган одразу вступив у члени твої Комісії і тоді-ж був обраний на редактора етнографічної секції. Комісія ця була мало діяльна і непомітно закінчила свої дні, зліквідувавшись на початку 60-х років (41). Накінець, коли в Києві був заснований Південно-Західний Відділ Російського Географічного Товариства (1873 р.) то Г. Галаган на перших зборах Відділу, хоч і не був на них присутній, був обраний на голову Відділу. Федір Вовк у своїй статті про Павла Чубинського («Украинская Жизнь», ч. I, 1914 р.) подає мотиви, чому саме вибір на голову Відділу пав на Г. Галагана:

«Являючи собою виняток, він був одним з небагатьох українських чоловіків, що не лише не стидалися свого українського походження, але завжди маніфестували свої українські симпатії. Він цілковито підходив до твої ролі, що йому випала, був прекрасним головою Відділу і навіть, очевидчими, захоплювався ними».

На першому засіданні розпорядчих зборів Відділу 6 березня 1873 р. Г. Галаган у своїй промові, між іншим, казав «Географічні межі діяльності Південно-Західного Відділу не просторі; край цей не є будь-який недавно і наново відкритий, досі невіданий край; навпаки, нас захищено працювати на нашему стародавньому, рідному ґрунті. Проте роботи ми мусимо мати надзвичайно багато... Три з пяти губерній країни знаходяться в тому частому на уломинки виключному становищі, що викликав досі більше безпросвітних явищ в житті народьому. Ця виключність стану ставить свою частину перед у нашу працю. Коли важкий труд дослідника, що подорожує в наново відкриту, невідому країну, де назустріч йому трапляється багато несподіваного, однак не менш важка праця добросовісного дослідника того краю, де через обставини, про які даремно повторювати, все навколо запаморочено і заплутано, де відомості, цифри, висновки складалися частіше за все під впливом найбільш протилежних напрямків, посеред внутрішньої боротьби національної, релігійної і соціальної, по-між якою і найвидюючі адміністратори мусіли бути часто працювати, мовляв би, сліпуючи». (42)

Ця промова Г. Галагана була пророчою: праця Відділу була не до вподоби ворогам українства, які й шкодили їй всілякими способами, не зупиняючись перед доносами. Все-ж за два перші роки свого існування Відділ виконав велику роботу: перевів у Києві одноденний перепис населення (Г. Галаган був головою Розпорядчого Комітету), улаштував у Києві 1874 р. 3-ий Археологічний З'їзд, видав два томи «Записок», організував

41) Савченко, Ф. Заборона українства 1876 р. Київ, 1930. ДВМ. XIV + 1 печ. + 1 пор. + 415 + 1 пор. стор. Див. 7-у стор.

42) Житецький, І. Південно-західний Відділ Географічного Товариства в Києві. «Україна», кн. 5, 1927 р. Див. 34-35 стор.

цілу низку доповідей, в тім числі доповідь Олександра Русова «Про життя бандуриста Остапа Вересая та твори народньої словесності, що їх він винес» та доповідь П. Чубинського про с. Сокиренці та сочиренську по-злічково-щадничу касу (обидві доповіді надруковано в першому томі «Записок»).

Однак в березні 1875 р. Г. Галаган відмовився від головування у Відділі, мотивуючи тим, що його сили багато відбирає ріжноманітна громадська праця в прилуцькому повіті. Ф. Вовк в згаданій раніше статті до коряс Г. Галаганові, що він подався до димісії тоді, коли певна твердість з його боку могла б врятувати існування Відділу. Є підстава думати, що Г. Галаган залишив головування у Відділі справді не тому, що був обтижений працею прилуцького маршалка, а тому, що проти Відділу розпочав кампанію відомий україножер М. Юзефович, яка й привела до закриття Відділу 1876 р. Федір Савченко у своїй праці «Заборона українства 1876 р.» висловлює жаль, що Ф. Вовк докладніше не обґрунтував своєї думки про те, що Г. Галаган міг би врятувати існування Відділу, коли б виявив певну твердість(43). На мою думку, навряд чи міг би врятувати Г. Галаган існування Відділу, бо М. Юзефович у ІІ-му відділі собственної його імператорської вличності Канцелярії мав більше значення, ніж Г. Галаган, знаний уже там зі своїх українофільських симпатій...

Скажу ще декільки слів про участь Г. Галагана в Київському Відділі Словянського Благодійного Товариства, де він був товаришем голови Відділу. Відділ той, між іншим, ставив своїм завданням допомагати галичанам, яких заносила доля на Україну, а, головне, тим галичанам, які приїздили вчитися в київських школах. За свідоцтвом А. Степовича, квартира Г. Галагана в Києві де-який час робиться місцем, де сходилися галичани для ріжних своїх справ і бесід в присутності ласкавого господаря про партійні суперечки і відносини в Галичині. Г. Галаган носився з думкою видати популярну книжку про Галичину, щоб підсилити до неї інтерес російської інтелігенції, і в цій справі радився з ріжними компетентними особами, в тім числі з проф. Володимиrom Антоновичем. В своєму щоденнику під датою 4 квітня 1872 р. Г. Галаган вмістив такий запис: «Був у професора Антоновича. Багато говорили з ним про видання наміченої книжки. Мій програм йому подобається, і він гадає також, що програм доволі повний, щоб самі факти, виставлені рел'єфно, промовляли за себе, і не треба ні вигуків, ні жадних пояснень і розумувань, що можуть викликати який-небудь страх. Він готовий дати авторові вказівки і проглянути рукопис після його виготовлення. Між іншим, в разомі розповів він мені цікавий факт, що, коли почав читати в університеті історію Галичини, особливо найновішу, то кількість слухачів у нього стала більша, ніж утроє». (44).

Про своє галицьке народництво сам Г. Галаган, за свідоцтвом А. Степовича, висловлювався так: «Перш за все нам треба рятувати галичан від ополячення, і на це не можна жалкувати ніяких матеріальних засобів. А що буде далі — це вже інша справа — «діло історії, яке вона вирішить незалежно від наших особистих жадань». Може, вони приймуть «російську літературну мову», хоч для цього, додавав він, здається, уже минув слuchний час: дуже написала Катерина II; може, стануть розробляти свій місцевий «діялект», до якого пристануть і українські письменники «самим ходом історії» — це справа майбутнього, а поки що треба боротися з усіх сил з поляками, які по своїй шляхетській ідеології являються найлютішими ворогами «демократичної Руси» (45).

43) Савченко, Ф. Заборона українства 1876 р. Див. 79-у стор.

44) Степович, А. До київо-галицьких зв'язків початку 1870-х років. «За сто літ». Кн. 5. Київ, 1930. 313+1 пор. + 2 неч. стор. Див. 191-у стор.

45) Ibid., 185-186 стор.

Накінець, згадаю про літературну діяльність Г. Галагана.

Вже раніше згадував я про дві надруковані праці Г. Галагана, а саме, про лебединський будинок та сокиренський вертеп. Відома ще одна його праця—це невеличка стаття, що її вміщено в журналі «Русский Архивъ», 1869 р. (стор. 1718-1721), під назвою «О склоненіи малороссійськихъ собственныхъ именъ». В тій статті Г. Галаган висловлюється за те, що слід додержуватися старинного звичаю відмінити українські прізвища; напр., Коваленко, Коваленка і т. д., ; Коваленчика або Коваленкова, але її чоловік все таки залишиться Коваленко, без жадного додатку частки — «ов».

Після смерти Г. Галагана залишилася його велика праця — «Сборник этнографических материалов, касающихся Малороссии» (46).

Як згадані тут статті Г. Галагана, так і надруковані його листи і витяги з його щоденників свідчать про те, що він добре орудував пером.

25 вересня ц.р. (за ст. ст.) минуло 50 років з дня смерти Г. Галагана. Минає досить великий шмат часу, щоб дати безсторонню оцінку його діяльності.

Отож насамперед виникає питання, чи можна вважати Григорія Галагана за українського патріота і широго народолюбця.

Г. Галаган, як відомо, всю свою доброчинність скеровував територіально лише на Україну. А ця доброчинність була не така мала, коли взяти на увагу, що зі своїх 40 тисяч десятин землі Г. Галаган уділив поверх 12 тисяч десятин лише на колегію Павла Галагана в Києві.

Не беруся рішуче твердити, що вся доброчинна діяльність Г. Галагана йшла від широго серця, а не диктувалася честолюбністю чи сподіванкою на нагороду, але є факти, що не залишають сумніву в його чистих намірах. Так, Г. Галаган допомагав багатьом особам і матеріально підтримував деякі почини без жадного розголосу. Відомо також, що, коли в Петербурзі зайшла мова про особливe відзначення Г. Галагана за відкриту ним колегію Павла Галагана в Києві, то він широко образився й ужив усіх зусиль, щоб питання про це вже більше не порушувалося (47).

Правда, в любові Г. Галагана до України, як висловився проф. А. Романович-Славатінський в своїй згаданій раніше статті, не було нічого політичного: Г. Галаган просто гаряче любив Україну, її народ, його звичаї і пісні (48).

Г. Галаган був правдивий демократ: свою колегію Павла Галагана в Києві він не зробив упривілейованою школою, а, навпаки, відкрив до неї доступ і для селян, а також дуже дбав про приміщення селянських дітей до прилуцьких гімназій.

Г. Галаган до кінця свого життя залишався ширим українофілом, що зблизило його з П. Кулішем, Михайлом Максимовичем і з багатьма членами Київської «Старої Громади» — В. Антоновичем, П. Житецьким, В. Беренштамом і ін. Докори славянофілів — Івана Аксакова, Юрія Самарини і ін., з якими Г. Галаган був у близьких стосунках, за його україно-

46) В статті про Г. Галагана в російському енциклопедичному словнику Бронгауза і Ефрана (т. VIIа, стор. 886, вид. 1892 р.) помилково названо цю працю Г. Галагана, що залишилася в рукопису, в числі надрукованих його праць.

47) Калашъ, В. Галаганъ Григорій Навловичъ. «Русский Біографический Словарь». Т. XXI. Див. 120-у стор.

48) В Сокиренцях Г. Галаган мав власний хор і оркестр. Сокиренський хор не раз виступав у Києві в колегії Павла Галагана, а сокиренський оркестр нерідко виступав по-за Сокиренцями на ріжних вечірках та весілях. Хор і оркестр існували в Сокиренцях і при спадкоємцях Г. Галагана аж до більшевицьких часів.

фільство завжди видавалося їому незрозумілими. В своїму листі до М. Юзефовича 1860 р. Г. Галаган, між іншим, писав «В. Білозерський, мабуть, уже послав вам свою відповідь, де, як мені передавали, погоджується з вами в головних ваших думках, але старається захистити малоруський елемент від твої другорядної ролі, яку ви йому надаєте, та довести його племінну і історичну самостійність. Я, зі свого боку, признаюся, ніколи і ні за що не можу змінити своєї глибокої любові до рідного племені» (49).

Г. Галаган до кінця свого життя зберіг великий пістолет до Т. Шевченка, про що свідчить, між іншим, такий маловідомий факт. А Будилович з Галичини повідомляє листом Г. Галагана про те, що в Галичині ім'я Т. Шевченка саме тепер притягає до себе увагу галицького громадянства. Г. Галаган надсилає до Галичини великого листа про Т. Шевченка та українофілів. У відповідь на цей лист А. Будилович прохаче Г. Галагана дозволити надрукувати написане про Т. Шевченка та українофілів в одному з галицьких чи німецьких часописів, посилаючись на цінність матеріалів про Шевченка. Чи ті відомості видруковано, невідомо (50).

На Григорію Галаганові урвалася рід Гната Галагана. Сестрина Григорія Галагана графиня Катерина Комаровська, по чоловікові графиня Ламздорф, 1894 р. дістала право на подвійне прізвище — Ламздорф-Галаган, як для себе і свого чоловіка, так і на далі для найстаршого в роді Ламздорфів.

З революцією 1917 р., а особливо з окупацією України більшевиками, багато дечого «урвалося» в самій спадщині Г. Галагана. Так, перестала існувати колегія Павла Галагана в Києві; всі маєтки Г. Галагана і колегії перетворено, мабуть, в «совхози» чи «колхози»; в сокиренському палаці приміщено агрономічну школу, — бодай так було 1927 р., коли відвідав Сокиренці А. Степович, що про свою подоріж помістив уже згадану статтю «На Галаганівщині літом 1927 р.»; Сокиренський сад в повному упадку, — велику оранжерею уже розібрано, а на черзі — готична альтанка і церква св. Петра і Павла, усипальня Галаганів. Зі старої обстанови в сокиренському палаці не залишалося нічого. На щастя, дещо збереглося і попало до Прилуцького окружного музею.

А. Степович прохав управителя і учителів агрономічної школи в Сокиренцях спасти бодай домовини від можливого знищення їх при руйнуванні церкви св. Петра і Павла. «Вони обіцяли це зробити», — додає А. Степович.

Хто знає, чи надовго ще збережеться на Україні ті нечисленні пам'ятки, зв'язані з іменем Григорія Галагана, які переховуються у Всесвітній Бібліотеці України в Київі, в Українському Театральному музею в Києві та в Прилуцькому окружному музею.

Як би там не було, одне можна сказати: ім'я Григорія Галагана збережеться на віки, бо він залишив нестертий слід в українській етнографії збіркою «южно-руських народних пісень» та текстом вертепної драми (51), в історії освіти України — своєю колегією Павла Галагана в Києві та взагалі в історії української культури — своєю моральною і матеріальною підтримкою тих багатьох починів, що сприяли розвиткові української культури.

Ст. Сірополко

49) Савченко, Ф. Забороха українства 1876 р. Див. 352-у стор.

50) Хоменко, Є. На Прилуччині. Прилука, 1928. 47+1 пор. стор. Див. 47-у стор.

51) Згадаю тут, що 4 червня 1938 р., в день свята відкриття першої Української Недаґогічної Вистави у Львові, учні Малої Семінарії відіграли вертепну драму за текстом Галаганового вертепу.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Польщі

— З життя Відділу УЦК в Іловроцлаві. 21 серпня одній з садів м. Гнівкова Іловранський Відділ УЦК відсвяткував 950-літній ювілей хрещення України.

Свято відкрив ветушиою промовою голова Відділу і. Клічковський. Він же зачитав на святі і довший реферат, присвячений цій історичній події. Н. Варакута зачитав деякі статті з ювілейного числа «Тризуба», хор виконав деякі пародії пісень, а діти продекламували піску українських віршів та виконали піску українських танців.

Зібрані на цій академії ухвалили резолюцію, в якій гостро протестують проти гноблення Москвою наших братів на Великій Україні. В резолюції підkreślено також готовність стати на захист України на перший заклик Головного Отамана і Уряду УНР.

Присутні на святі перевели гривневу збірку на Українську Бібліотеку ім. С. Нетлюри в Парижі і на бурсу ім. С. Нетлюри у Неремишлі. Збірка дала 12 зол.

X.

— В «Спокої». Симпатичний гурток молодих українських мистців у Варшаві, завдяки невтомності й енергії свого довголітнього голови, н. Петра Мегика розвиває надзвичайно всесторонню діяльність, не обмежуючись виключно тільки до малювання та

організовування вистав. В цьому році українське громадянство мало нагоду прослухати цілу піску найвсесторонніших та цікавих відчитів і доповідей з царини мальства, організованих «Спокоєм». На останніх сходинах, в неділю 12. VI с. р., виголосив, на запрошення Управи «Спокою», доповідь про мистецький репортаж молодий український журналіст, знаний вже нашому загалові і багатоційний репортажист Роман Гучванович. Накресливши коротко головні підстави й умовини, від яких залежить вартість репортажу, — прелєгент, як зразок справді доброго репортажу, відчитав — за згодою автора — один із репортажів із білорусько-українського пограниччя Ю. Мацкевича (редактора віленського «Слова»), виданих книжкою під павою «Буцт Ройстів».

В другій половині свого вечера ред. Роман Гучванович відчитав кілька своїх репортажів з недавньої подорожі до Відня, переплетених сонячним настроєм та гумором.

В. С.

По жертвам

На пресовий фонд «Тризуба» вплатили: (в зол. пол.): М. Максимчук з Кіціні — 0,50, С. Шклута з Жирардова — 3,00, П. Вовк з Гаїцевичів — 1,50.

В «Фонд» вплатили (в зол. пол.): Л. Липовецький — 1,00, І. Когуцінський — 5,00

Всім ласкавим жертвовавцям Редакція складає сердечну подяку.

Тризуб

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1938 році по-старому з доповненням складом співробітників, новими видатними літературними силами.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1938 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	$\frac{1}{2}$ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 лейів	300 лейів	150 лейів	50 лейів	25 лейів
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Eregeon, Paris 6.

З нагоди

950 - ліття

охрещення

Руси -

України

вийшли

ЮВІАНІЙНІ ПОШТОВІ МАРКИ УНР

Ціна кожної 3 фр., за дві — 5 фр.

Набувати можна в Укр. Бібліотеці
ім. С. Петлюри в Парижі.

Редакція і адміністрація: 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris
Редактує — Комітет Адміністратор Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdelat

ТИЖНЄВИК: REVUE NÉDOMMADIRE: ТІГІДЕНТ

Число 15 (615) Рік вид. XIV. 10 квітня 1938 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 10 квітня 1938 року

Підсумки світовій війні, що потягла за собою втрат зруйнованим добром на тисячу міліардів золотих франків, що дала тридцять міліонів поранених, п'ятнадцять міліонів покалічила навіки, що коштувала восьми міліонам людей життя, — підбито було Версальським трактатом.

Під знаком того диктату, що його переможці накинули переможеним, жила Европа останні десятиліття. Нова карта її, що освітила загибель одних держав і народження других, що, виходячи з принципу самоозначення народів, провела нові кордони, розриваючи живі органи зміни тих народів, — мала навіки затвердити панування, гегемонію одних та приниження й поневолення других.

Невдало витворені політичні кордони штучних новотворів було проголошено недоторканальними. Status quo, припечатаний у Версалі, мав бути навіки священим. Під цим знаком, у цій атмосфері пактоманії, колективного забезпечення, ковената Ліги Націй, трактування з союзами й замилування ними — не мали сили голоси тверезі й сміливі за необхідність перегляду створеного ненормального становища і справедливого впорядкування міжнародних відносин.

Кампанія ревізіонізму викликала вирост істерiku у тих, хто вбачав у ній злочинні спроби порушення встановленого, як їм видавалося, раз на завжди непохитного ладу.

Вічні трактати, як не раз одмічали ми на сторінках «Тризу-ба», мають свій і то обмежений вік. Не міг творити з того правила, встановленого історичним досвідом, якогось винятку і трактат Версальський. Не судила йому доля довгого віку. І ми дивилися на цей неуникнений кінець його і його менших послестер, що носять назви паризьких пригородів, без жадного жалю: не брали ми участі у вироблені цих договорів, що по-за нашою волею затвердили й новий розподіл нашого національного тіла.

І от не пройшло ще й двадцяти год, і що з того всього залишилося? Забарилася на цім світі хіба лише бліда тінь Версалю, саму-ж суть його непомітно, але майже до краю геть висмоктав логічний розвиток подій, що його породив самий зміст трактату.

Зайшли на наших очах величезні зміни фактичні і юридичні в становищі в Європі, в розподілі та у взаємовідносинах її сил. Переможена, принижена, обезбросна Німеччина знову велика потуга політична і мілітарна. Переможна Антанта — не існує. Вісь Рим-Берлін стала основою трикутника, вершина якого далеко по-за межами Європи — в Таскіо.

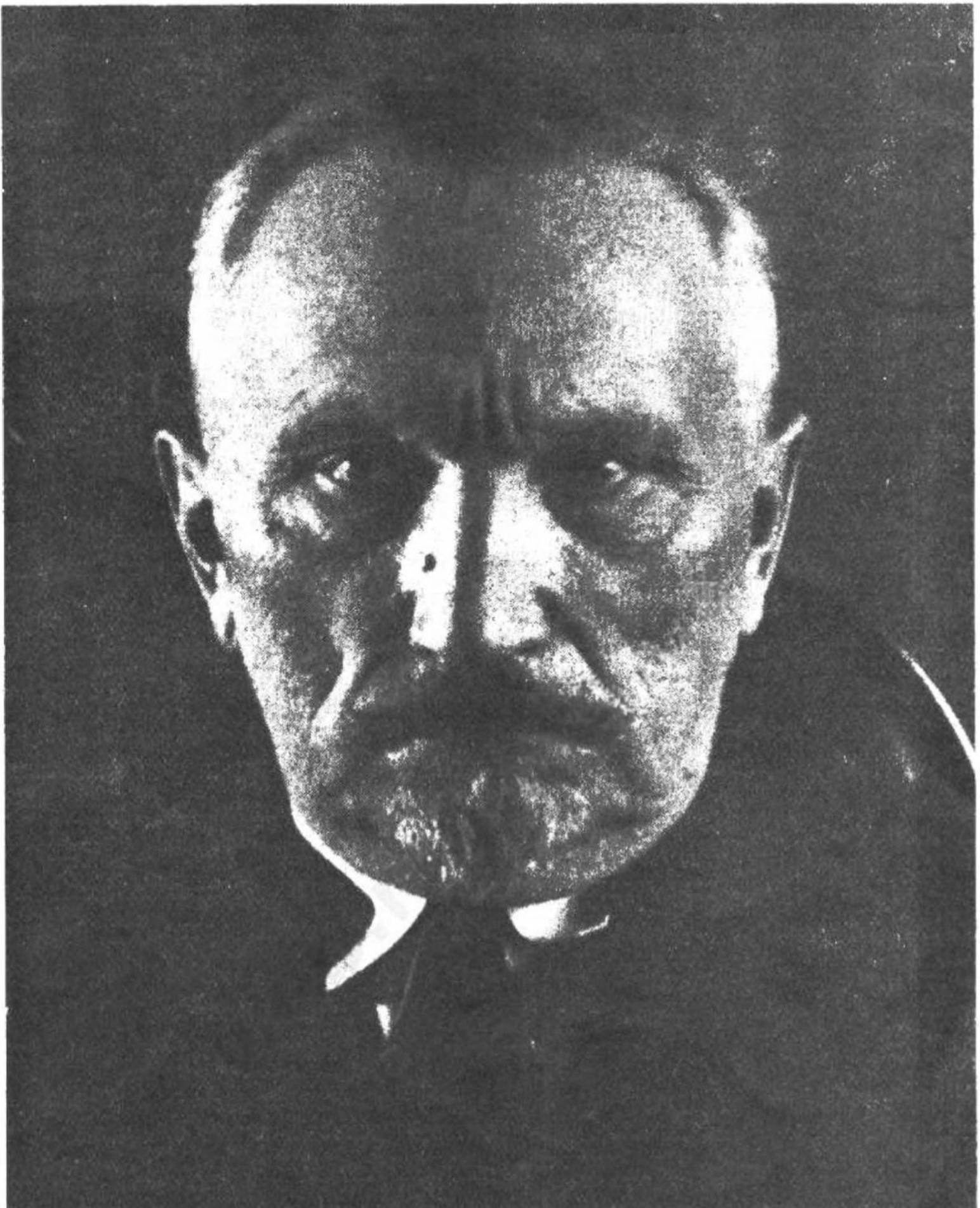
Фактичні зміни зайшли і в географію, поки-що найяскравіше виявивши в об'єднанні Австрії з Германією.

Ці фактичні зміни знайшли собі і юридичний вираз: життя один по одному викреслювало артикули Версальського трактату.

Процес той, як справедливо зауважує Тард'є, розпочався ще з 1920 року — непризнанням Німеччиною клавузлі, що накидала на неї одповідальність за війну, через одмовлення од репарацій, скорочення терміну окупації, ремілітарізацію Рейнської смуги, відновлення німецької військової сили — привів още допіру до *Anschluss*'у, яким він ще не закінчився.

Та змінами порядку фактичного й юридичного справа не обмежується. Вона йде далеко глибше — в сучасний світ ідей, в царину психики.

Зайшли глибокі зміни психичні. Наведемо один-два приклади. Бельгія, що йшла завжди у фарватері французької політики, яка її вважала за перший бастіон захисту (тому лінію Мажіно доведено було свого часу лише до бельгійського кордону), — сьогодні вже виломилася з-під впливів бездушних міжнародних фор-

АНДРІЙ СТВІЦЬКИЙ

До діл пародиста - 9 квітня

мул і стала на шлях порозуміння безногерельного з своїм могутнім східнім сусідом.

Існує . по сей день франко-чеський союз. Чехословаччина, — *enfant gat* мирових трактатів, — вважалася за найсоліднішу опору повоєнного *status quo* в Середній Європі. І от у французькій пресі чути нові пісні. Відомий публіцист Гаксот у «*Candide*» ставить питання про те, «що таке Чехословаччина?» І в одповіді своїй занотовує — «двадцять год помилок». А для його сусіда з правого боку «*Je suis partout*» ця опора французької політики — «це вічно хвора людина». Остання газета констатує, що «французи, які підлягають мобілізації, вимагають негайного перегляду франко-чехословацької згоди: вона не одповідає більшіше обставинам».

Щоб почути такі голоси. — нехай ще окремі, — в пресі країни, яка за свій обов'язок уважає стояти на стороні священного й недоторканального *status quo*. — на це потрібно було глибокої психологичної зміни, що де-дазі набірає все більшої сили.

Та чи не найяскравішим прикладом зміни тієї атмосфери являється гірке розчарування в совітах, навіть серед тих, хто на них покладав свої нації, та психична порожнечя, яка витворюється в Європі навколо Москви і всіх її заходів. Неначе в безодню яку, без жадного сліду впала остання спроба Фінкельштейна-Літвінова, прикриваючись тутоюми про світовий мир, потягти за собою великі демократичні держави, протиставивши їх так званим тоталітарним.

Взагалі в Європі ґрунтовно зміняється політичний клімат.

І ці зміни, особливо характеру внутрішнього, ідейного, психологичного являються безперечно корисними для української справи. Вони полегшують до де-якої міри наше завдання, але разом з тим накладають на нас ще більший обов'язок дбати про те, щоб як-найзручніше використати цю сприятливішу атмосферу для доведення до переможного кінця наших визвольних змагань.

НА ВЕЛИКДЕНЬ

замісць особистих візитів і листових привітань встановленим звичаем складайте ложерти на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі !

ПОТРЕБИ УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГЦІЇ В ЕВРОПІ

Московський уряд зазнав в останнім часі тяжких політичних поразок в межах СССР і в Європі. Поразкою московської олігархії кінчився останній процес не тому лише, що наслідком його страчено кільки стовпів московського імперіялізму, що під деяким оглядом значно перевищували самого Сталіна, а й тому, що культурні нації відвернулись від Москви з огидою і прізиранством. Тяжким ударом по хисткій будові літвіновських пактів про взаємну допомогу є прилучення Австрії до Німеччини, що збільшує поважно сили протимосковського фронту Європи. Ще яскравішим доказом московської політичної і мілітарної немочі є польсько-литовське порозуміння, що перетинає остаточно шлях московським впливам на балтійські держави та Скандинавію. Спробу нової політичної офензиви Кремля в Європі, започатковану пропозицією Літвінова скликати конференцію держав в австрійській справі без участі «фашистівських» держав, здушено в самім зародку. Цю пропозицію відкинув Чемберлен безапеляційно в своїй парламентській промові 25. III, чим незвичайно обурені «Ізв'стія». Поразка ця тим дошкульніша, що закордонними справами Франції керує міністр, якому орган московського уряду виставив просто блискучий атестат. Позиція Великобританії в справі Чехословаччини є чи не найтяжчим ударом по цілому плану наступу московського імперіялізму на Європу, а разом з тим не лише по чесько-московськім, а й по франко-московськім пакті, які без підтримання Великобританії не мають властиво найменшого значіння.

Але всі попередні і сучасні поразки Московщини можна лише тоді уважати перемогами справи української незалежності, коли українці можуть їх належно використати. В противнім разі, кожна внутрішня чи зовнішня поразка московського уряду може лише збільшувати небезпеку того, що українці залишаться під владою і майбутнього московського уряду. Між українцями, навіть такими, що уважають себе політиками, а таких, на жаль, дуже багато, розповсюджена шкідлива і небезпечна думка, що «повалення» большевицького московського уряду — рівнозначне з визволенням України. Коли б це було так, то Україна стояла б справді на передодні свого визволення. Сталін з його найближчими прибічниками валить, а навіть винищує старий московський большевизм остільки-ж енергійно, як і відбуло в старий московський імперіялізм. В тій-же мірі зменшується й відстань між большевицькою олігархією та еміграційною і всякою іншою московською суспільною опозицією, але становище України робиться тим часом все тяжчим.

Подібне явище бачимо, на жаль, і по-за межами СССР. Політичні поразки московського уряду в Європі зовсім не рівнозначні з поразками Московщини, якою такої. Ці поразки пішли від-

носно в дуже малій мірі на користь поневолених націй СССР, а в тім числі і на користь нашого легального уряду на чужині. Політичне значіння цих поразок з погляду зросту протимосковських сил Європи в значній мірі просто пропало, а в деякій мірі гірше ніж пропало, пішло на користь знов-же московських противників сучасного московського большевицького уряду як в Європі, так очевидно і в межах СССР.

Але коли навіть московські поразки в Європі йдуть в зasadі на користь української справи, то і в таких випадках це не завжди означає поступ і розвиток національно-політичної акції УНР. Великий зрист актуальності української справи протягом минулого року, зазначений і поважнішими органами європейської преси, пожавив значно діяльність невідвічальних українських угруповань в різних політичних осередках Європи. Сама їх невідвічальність та пливкість дуже утруднюють кожну спробу їх зліквідувати. Кожне таке угруповання проголошує себе єдиним справжнім представництвом України і не спиняється перед найбільше «отаманчіківськими» засобами, що б пошкодити акції УНР, як це бувало в Берліні, Римі, Парижі і т. ін. Якась полеміка в чужинецькій пресі проти українських «отаманчиків» властиво неможлива, бо вони просто заперечують і своє московофільство, і тероризм, і державницький парткулярізм і всі інші національно-політичні збочення. А чужинців, які звичайно визнаються мало в українських справах, українські суперечки можуть просто відштовхнути від України взагалі.

Тому відвічальним українським чинникам не лишається нічого іншого, як поборювати руїнницькі українські елементи на чужині в межах самого українського громадянства, а на міжнародному терені на «українські» інтриги і демагогію відповідати лише наскрізь позитивними чинами, плановою і систематичною національно-політичною акцією. При загальній убогості фактичної акції різних українських угруповань в Європі не є надто тяжким завданням відповісти на кожну брошурку з їх боку двома і трьома річевими працями, на кожну кореспонденцію кілька-кратною масою поважного інформаційного матеріалу, на кожне демагогичне урядження кількома систематизованими виступами. Не можна забувати того, що в Європі, а передусім в національних державах, поважають лише чинність, передусім чинність і знову чинність.

Та-ж сама посиленна інформаційна акція, яка з'ясувала б Європі, що большевизм і московський імперіалізм тотожні, що «Совітської Росії» нема, а є лише Московщина та поневолені нею нації в межах держави, що носить фальшиве, але офіційне ім'я СССР, що сучасну кволість його спричинює лише боротьба чужих націй проти Москви і т. ін., розвіял б одночасно і всі сумніви відносно того, що крім легального Уряду УНР на чужині ніякого іншого правного представництва України нема.

На перешкоді досягнення цього шляхом поширення інфор-

маційної акції на міжнароднім терені стоять лише брак грошевих засобів. Але, коли б вони навіть десь і знайшлися, то значіння цієї акції не було б те-ж саме, як коли б ці засоби було зібрано самим українським громадянством, бо українська акція на міжнародному терені без одночасної мобілізації сил самого українського громадянства, належного опертя, а тим самим і відповідного успіху, мати не могла б.

Засоби, потрібні для поширення української інформаційної акції, як показав дотеперішній досвід, остільки незначні, що фактична участь в ній українського громадянства була б спочатку майже лише симболістична. Але осягти поважні результати при мінімальних засобах можна, розуміється, лише при найбільшій концентрації роботи, себ-то при провадженні її головно силами людей, занятих вже пресовою роботою в українських і чужинецьких виданнях. Тому, коли вже писалося на цю тему приблизно три місяці тому, то закликалося до підтримання «Тризуба» і пресової акції чужими мовами з його рамени.

Акція підтримання пресової акції «Тризуба» дала вже деякі результати, спеціально що до збільшення числа його передплатників, хоч далеко не в тих розмірах, яких можна було б сподіватися. Тим часом, події останніх місяців роблять поширення інформаційної праці в Європі особливо потрібним. Не є виключенім, що розвиток політичних подій вступає в стадію, яка буде вирішеною і для справи державної самостійності України. Але «закликати» українське громадянство до підтримання інформаційної акції в Європі, значило б властиво становити цю національно-політичну справу на один рівень з численними іншими культурними, господарськими, добродійними і всякими іншими справами, на які жадається «жертва» від українців. Тому цього тут не робиться. Провадячи по-над чверть віку українську політичну роботу в Європі, було б злочином не звернути увагу українського громадянства на найпильніші її сучасні потреби, злочином супроти української нації, що провадить геройську боротьбу проти московської навали і має право жадати від Європи принаймні визнання цього факту, визнання належного їй місця між державами, що боронять Європу від московського імперіалізму. Най-же пам'ятає кожен, хто занедбує українську інформаційну акцію в Європі, що він стлумлює голос України, звернений до Європи.

Гуртки чи окремі особи, що розуміють значіння цієї інформаційної акції і хотіли б причинитися до неї матеріально, волять звертатися до Редакції «Тризубу», де дістануть всі бажані відомості і пояснення.

М. Данько

Географія Бусенго (Rev. P. Boussingault. *Le Nouveau Théâtre du Monde*) вийшла в Парижі французькою мовою другим виданням в рр. 1677 і 1682. Визначаю ці два роки тому, що в Бібліотеці Карлового Університету в Празі мається примірник II-го видання з р. 1677, а я придбав в одного антиквара в Празі примірник того-ж видання, помічений роком 1682. Обидва видання — тодішні і належать видавцеві Ет'єнові Люазону. З уривка королівського привілею, наведеною в передмові до 1-го тому, виходить, що привілей було дано 18 серпня 1666 року на друк і росповсюдження географії Бусенго протягом 5-ти років.

Перше видання цієї книжки вийшло у того ж видавця в Парижі року 1668. Повний заголовок її такий:

«*Le Nouveau Théâtre du Monde ou l'abrégé des estats et empires de l'univers ou se voit le Gouvernement de tous les Estats du Monde, la Description et les Antiquitez des Villes et Lieux remarquables de chacune Province, les Mœurs des différents Nations et les Particularitez et Richesses de chaque País.* — Par le R. P. Boussingault, sous-Prieur et Chanoine Regulier de S. Augustin, de l'Ordre de Sainte Croix. L'Europe — Première Partie. A Paris, chez Eslienne Loysen au Palais, à l'entrée de la Gallerie des Prisonniers, au Nom de Jesus. — MDCLXVIII — avec privilège du Roy».

Про автора мені, на жаль, не пощастило докладніше довідатися. Треба одмітити те, що він сам про себе зазначає на своїй книжці: був він чернець, належав до ордену Св. Христа, жив у другій половині XVII віку в Парижі, де був заступником пріора і каноником монастиря св. Августина; детальний і цікавий опис якого ми знаходимо в його книжці (I, 130, вид. 1); там же дано й опис монастиря св. Хреста, що до того ордену належав і автор.

Про превелебного отця Адама Буссенго не згадують великі енциклопедії французькі, як «*La Grande Encyclopédie*, Лярус — старий і новий, Quillet. Нема про нього згадки й у німецького Брокгауза; мовчить і Католицька Енциклопедія. Так само у великих многотомних біографичних словниках французьких Дідо (*Nouvelle Biographie Générale...* publiée par MM. Firmin Didot Frères, Paris 1862 — в 32 томах) і Мішо (*Michaud, Biographie Universelle ancienne et nouvelle, nouv. éd.* Paris 1858 — в 45 т.) нема про нього нічого.

Так само не знайшлося ніяких вказівок на існування життєпису Буссенго окремою книжкою чи в якому журналі у бібліографичному покажчику французької біографичної літератури, що єсть в Національній Бібліотеці в Парижі.

Таке мовчання про нашого автора по смерті можна пояснити хіба його чернечим станом.

Мовчання це тим дивніше, що він був письменник безперечно працьовитий, вельми освічений та вчений і книжки його свого часу мали широкий розголос. Крім згаданої вище його загальної географії, (*Le Nouveau Théâtre du Monde*), великої популярності в XVII віці зазнала його географія Нідерландів (*Le Guide universel de tous les Pays-Bas ou dix-sept provinces...* Paris, 1665). Цієї книжки нам відомо чотири видання. Про те, який був попит на твори Буссенго, говорить те, що після третього видання географії Нідерландів (1672) через рік виходить уже нове — четверте — 1673. А того-ж самого року видається автор уже в Брюсселі «Новий Опис» тієї-ж країни.

В передмові до пізнішого видання частини його загальної географії, що торкається Московії (*Le Théâtre de la Moscovie. Bibliothèque russe et polonaise, vol. V* Paris, 1859.) зазначено, що твір Буссенго «Le Nouveau Théâtre du Monde», що з нього друкуються витяг, — це «праця, яку цінили ще з давніх часів, яка ще й досі цікава особливо своїми подробицями, що торкаються Америки... Огляд цей (Московщини) дозволяє нам установити, що думали про неї найученіші люди XVII віку».

Я не поширював розшуків даних про вченого ченця, хоч про нього, напевне, повинні бути відомості в історичних оглядах розвитку географичних поглядів і взагалі історії цього предмету: це справа фаховців.

Перед тим, як вдатися до самого тексту, що нас цікавить, мушу лише зазначити, що відомості про нашу країну, які подає Буссенго, не занотовано в українській науковій літературі. Не згадує про нього й книжка п. І. Борщака — «Україна в літературі західної Європи» (*Elie Borschak. L Ukraine dans la littérature de l'Europe Occidentale*. Paris, 1935).

* * *

На сторінках 380-382 2-го тому географії вміщено відділ про Україну (*De l'Ukraine*) такого змісту:

«Україна лежить між Московчиною та Трансильванією. Київ (Kiou), головне місто цієї великої провінції, належить до старовинних міст Європи, про що свідчать ще й досі широкі валі, глибокі рови, руїни церков та стародавні могили численних королів. З давніх церков лишилося тільки дві: Св. Софії та Св. Михаїла. Храм Св. Софії має гарний фасад і величний вигляд, з якого боку не дивитись, бо стіни його прикрашено багатьма постами та історичними картинами з мозаїки, себ-то з ріжнобарвних маленьких камінців, близкучих як скло, які так гарно припасовано, що не можна відрізнити, чи це живопис, чи килим. В цьому храмі зберігаються надгробки й могили багатьох королів. Храм Св. Михаїла зветься «Златоверхим», бо він вкритий золоченими плитами. Тут показують тіло св. Варвари, яке, як оповідають, було перенесено сюди під час Нікомедійських війн.

Місто Київ стоїть на горі, яка панує з одного боку над по-лем, а з другого — над Дніпром, що тече під горою. Римо-католики мають тут 4 церкви, в тому числі катедру. Греко-руси мають 10 церков. Київ має три гарні вулиці; він досить торговельний, торговля складається з хліба, кожушин, воску, меду, сала, соленої риби і т. п. (стор. 380).

Київ має єпископа, воєводу, каштеляна, замок (*grod*) і чоти-рі юрисдикції. Доми збудовано на московський кшталт, прямо на землі, тому вони досить низькі, звичайно одноповерхові. Вжи-вають тут свічок, зроблених зі скалок дерева, при чому таких свічок потрібна велика кількість, щоб світити під час довгих зі-мових ночей.

Земля тут родить стільки хліба, що народ не знає, що з ним робити, тим більше, що нема тут судоходних рік, що вливалися б у море, крім Дніпра, але на ньому плавба можлива тільки на про-тязі 50 міл. вниз од Києва, бо далі перешкоджають 13 порогів.

Населення України — грецької віри, на своїй мові зве себе — Ру сь (*Rus*). Дуже поважає свята й пости, які тягнуться 8-9 мі-сяців і під час яких не їдять м'яса. Їхня шляхта тримається «поль-ськості» і, здається, стидається мати іншу віру, крім римської, хоч князі й магнати їхні походять од предків грецької віри.

Так з пів мілі нижче Києва є містечко Печерське з монасти-рем, де проживає патріярх чи митрополит усієї Русі. Під сусід-ньою горою є багато печер, що наповнені великою кількістю тіл, подібних до єгипецьких мумій, які зберігаються тут протягом 15 сотень років. Гадають, що перші християнські пустельники під час переслідувань з боку паганства вживали цих підземних місць, щоб потайки правити службу Божу та спокійно тут жити. Показують тут якогось св. Івана, що стоїть закопаний по пояс в землю (ст. 381).

В цій країні, всупереч звичаям інших націй, молоді дівчата самі залишаються до хлопців та самі вибирають собі мужа. В де-яких місцях тут водяться перепелки з синіми ногами: їх не їдять, бо вони можуть причинити смерть. Тут водяться цілими табунами олені, лані, кози, дики кабани височенного зросту й дики коні, що ходять табунами в 50-60 голів. Вздовж Дніпра водяться пти-ці, що мають великий зоб; в ньому, ніби в сажалці, птиці пере-ховують живу рибу і їдять її в міру потреби. Водиться також велика кількість журавлів та буйволів, як і білих зайців та диких котів: (ст. 382)».

Про козаків автор загадує в одномі місці, коли говорить про польське військо: «Поляки — великі мистці в бою на шаблях. А козаки — дуже добрі стрільці з лука й знамениті стрільці з мушкетів (ст. 379).»

На сторінках 378-379 того-ж II тому автор присвячує корот-кий відділ Галичині під назвою Чорна Русь (*De la Russie Noire*).

«На Русі,— пише автор,— багато білого алебастру, його вживають на будівлі та на ріжні приладдя. В тутешніх лісах росте переважно дуб, але є також сосна, ялина, явір, ясен та інші дерева. Біля Кракова є дерево, що зветься «дерен» (Dereп): воно відзначається тим, що кинуте у воду зовсім сухе негайно тоне на дно, ніби ебенове, таке воно тяжке.

Чорна Русь — країна дуже спокійна, тучна й до того плодюча, що хліби ростуть вище від чоловіка. П'ять міль від Кракова є село Вислиця, біля якого багато болот, а в тих болотах водяться жаби, що не кричать ні зімою, ні літом. А в озерах і ставах, довгих та широких, водяться риби без кісток. Там же водиться сила ластівок, що живуть на берегах озер і ставів; як летять вони, то закривають небо й зорі, сплітаються крилами й ногами і падають прямо на землю, як град, так що іноді рибалки за день назбирають їх на землі та у воді 7-8 кошиків (378). Часом рибалки, щоб пізнати звичаї цих бродячих ітиць, наберуть 1-2 кошика їх, пригріють у себе, а потім години через дві випускають на всі сторони й дивляться, як вони летять: це дуже приємна забавка цього народу.

Чорну Русь ще звати Роксоланією або Рутенією. Вона належить до Польщі, а та Русь, що знаходиться в Азії, належить вел. кн. Московському і зветься Білою Русью. Город Львів (Leopolis) — столиця Чорної Русі, що належить Польщі. Цей город славиться в Європі своїми ярмарками; звідси виходять каравани й доходять аж до Царського міста (стор. 379)».

Про козацькі війни та про Б. Хмельницького автор не згадує. Це можна пояснити тим, що автор взагалі не торкається політичних подій. Географія Бусенго цікава для нас тим, що в XVII віці Україна з столицею Києвом була відома в Європі під цією назвою і що вона займала територію, на якій жив народ, що звав себе Русью (Rus). Україна-Русь межувала з Московією (La Moscovie), цілком окремою країною з окремим народом — москвінами (Moscovites). Тільки Московський великий князь, як пише автор, «виводячи свій рід від Августа, приняв і титул великого царя, себ-то цисаря. Однак інші монархи не визнають за ним цього титула» (стор. 383).

Бусенго, парижанин, написав свою географію французькою мовою й видав в Парижі в другій половині XVII віку. Коли б він був живий та прочитав статю п. Гулевича про те, що Україна ніколи не існувала, то певно здивувався б, що в ХХ-му віці знайшлися такі неуки й несовісні люди, що зважуються виступати в поважному французькому журналі з такою нісенітніцею.

Андрій Яковлев

ПЕТЛЮРІВСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В ПІСНЯХ

У всіх народів великі потрясення виливалися і в пісні, що так сильно зв'язана з душевними переживаннями як одиниці, так і цілої суспільності.

Великий козацький зрив залишив нам незрівняний корпус дум, велика ійна дала нам стрілецькі пісні, а наша ризвольна боротьба та еміграція також викликала безліч поезій, в яких закута пісня ізвольної боротьби та еміграції.

Мені, воякові, що часово змінив шаблю на камертон, мріється в думках чи не час то вже зібрати нам, петлюрівцям, і свій корпус Петлюрівських пісень, щоб не тільки животворяща пісня підтримала нашу емігтарацію на дусі та загартувала її до нової війни, але також, щоб та збірка Петлюрівських пісень по повороті на Україну залишилася нашим нащадкам, як живий свідок наших сучасних змагань.

Роблю початок та випускаю щість пісень, що їх присвячує Наступникові Головного Отамана С. Петлюри Андрієві Лівицькому, в надії, що по наших еміграційних центрах будуть вони виконані на чергових Петлюрівських святах в місяці травні.

Хай всі інші музики нашої еміграції спричиняться до повстання пісень нашої еміграції та підуть моїм слідом!

Полковник С. Сологуб

О. ОЛЕСЬ

НАШ ПРАПОР

Синій, як море, як день, золотий —
З неба і сонця наш прапор ясний.
Свій рідний прапор високо несім!
Хай він, уславлений, квітне усім.

Гляньте, на ньому волошки цвітуть,
Гляньте, жита з його золото ллють!
З жита, з волошок наш прапор ясний,
З неба і сонця, як день весняний!
Прапор наш рідний — це рідна земля,
Наши простори, річки і поля.
Доки в боях не уславим його,
Доти не вгледимо краю свого.

Славою, славою вкриєм його,
Кров'ю гарячою серця свого.
Доки його не уславим в боях,
Доти не будем на рідних полях.
Славою, славою вкриєм в боях!
Вквітчані будем на рідних полях.

ІІ Е Т Л Ю Р І В С Є І К А Е М І Г Р А Ц І Я В П І С Н И Х

I

сп. О. Олесь.
Mariola

Наш прапор.
(пісня євіграції)

муз. С. Сологуб

Синій як мо-ре, як день зо-ло-тий з че-са і з сон-ця наш прапор яс-ний

Наш рід-ний прапор ви-со-ко не-сім, хай він уславлений квіт-не у-сім.

НОВЕ ВИДАННЯ КОМІТЕТУ ПРИЯЗНИ НАРОДІВ КАВКАЗУ, ТУРКЕСТАНУ І УКРАЇНИ

Комітет Прияźni народів Кавказу, Туркестану й України видав французькою мовою мемуар, присвячений останнім «виборам» в СССР. Видання це подає докладний огляд тої процедури фальсифікації терору, якою створено було згідно з «найдемократичнішою в світі» конституцією новий зверхній совіт в Москві. Особливу увагу присвячує брошура злочинам окупаційної влади, що їх вона доконує над народами Кавказу, Туркестану та України та іншими, її підлеглими. Одсилаючи читача до самої тієї брошури, вельми удокументованої, наводимо її закінчення:

«Вибори» в СССР і народи Кавказу, Туркестану й України та інших завойованих країв

«Коли вибори в СССР стоять перед нашими очима як несоторенна фальсифікація волі народів з погляду юридичного, то для цієї Кавказу, Туркестану й України вся ця процедура впрост не має ніякої ваги і зовсім не дієспа. І то не тільки через методи виборчі Сталіна, але й тому, що ці народи не визнають за законні ні конституцію, ні самого існуванняsovітського союзу. Та й саме правительство московське по-за тим визнало було незалежність України, республік Кавказу й Туркестану, як воно признало колись за кожним народом право народів на вільне самоозначення. А з Грузією то цавіть підписало було договір. Це все не стало йому, що правда, на перешкоді кинути війська на ці краї і їх зайняти збройною силою. Sovіtський режим запроваджено було в цих країнах насильством; це-ж рівно живосилом ці республіки, вільні й незалежні, примушено було зробитися членамиsovітського союзу. Теоретично Москва признає суверенітет цих республік. Артикул 17 конституції признає їх право вільно вийти з союзу, але практично кожна спроба найпоміркованіша цих країн обороонити себе проти колоніальній політики і способів нагніту й приневолення з боку Москви викликає негайно жорстокі, всім відомі репресії. Та до того який орган і міг би вимагати oddілення союзної країни, коли в уряді кожної пересійської республіки на 27 комісарів лише 4 (і до того найменші своїми функціями) являються ніби незалежними; решта інших безпосереднє підлягає відповідним коміссарам центрального правительства союзів.

Геть одкидаючи і конституцію, іsovіtські вибори, представники поцеволених народів заявлюють, що якісь вибори в країні кожного з них можуть одбутися законним способом лише того дня, коли московська війська буде звідти виведено».

Воля управлених народів

«Вибори» Сталіна не повинні ніким способом вводити в блуд світову опінію що-до справжньої волі народів Кавказу Туркестану й України, як рівно-ж і всіх національностей, які боряться в СССР за своє визволення: білорусинів, татарів Ідель-Уралу і Криму, карелів, козаків Дону і Кубані та інших.

Воля націй, які проголосили року 1918 свої власні республіки, що їх визнали de jure і de facto чужеземні держави, воля націй, які довели під час вільних виборів 1917-1918 років, що вони вирішили бути незалежними, ця воля не змінилася аніж і під жахливим режимом московської окупації. Доказом тому кріваві повстання на Україні, на Кавказі, в Туркестані, приглушення боротьба, яку ці нації постійно продовжують, вивезення масами населення з цих країн по-за їх межі, розстріли, що йдуть одні за іншими в страшних розмірах. Москва не задовольняється переслі-

дуванням націоналістів, абсолютною її ворожих: вона нападається на членів правителств союзних республік, ікі, як ми це виявили на своєму місці, майже цілком замінено на особи службяніші, часто зовсім чужі красі. І голови комуністів, що належать до пригнічених націй, падають одна по другій.

Кінцевий висловок: методи, яких викто при виборчій кампанії, говорять самі про себе: вонь підкреслюють непримирену розність націй, що знаходяться в московській неволі.

Прийде день, коли вже не буде змоги зтимати тієї ненависті, що живе між народами, які стогнути під ярмом Москви.

JEAN - ELIE DAVID

(Посмертна згадка)

29 березня 1938 упокоївся в Льозані 84 літній дідусь Жан-Ілля Давід, щирий приятель України.

Довголітній редактор «Газет де Льозан», покійний, особливо під час війни і до 1927 року, коли відійшов на покій, з великою безстронністю, знанням і правдивою прихильністю захищав інтереси України в своїх численних статтях, не говорючи про безліч дрібних нотаток. Згадаємо лише кільки з цих статей: «Pour l'Ukraine»—16.5. 1915; «L'Ukraine»—8.7.1915; «La question ukrainienne»—1.12. 1917; «Lithuanie, Ukraine, Pologne»,—10.I.1918, «Ukraine et Pologne» — 26. 2. 1918. «L'Ukraine et bolchevisme » — 14.8.1919 *) Й інші. Й посідаю два листа, котрі п. Давід 20 серпня і 12 вересня 1917 року вислав до редакції «L'Ukraine» в Льозані і в яких він щиро пояснює, «чому його симпатія на боці справедливих аспірацій українського народу», а одночасно висловлює кільки цінних зауважень що-до майбутньої української політики. Так по-між іншим він пише:

«Коли росіяне продовжуватимуть маніфестувати як непоправні мрійники і невичерпані говоруни (*jaiseurs*), я не бачу, чому українцям можна заборонити домагатися більше, як автономії та стреміти піднести поновно скіпетр Великих Князів Київських і тим визволитися з рук царів Московських та Петроградських. Україна найкраще зробить, як злучить свою сучасну історію з колишньою дінастією Олега до монгольської інвазії». Він був швейцарським демократом; в його устах подібні поради — пояснюються його приязню з гр. Тишкевичем та співробітниками Українського Бюро п. Степанівського.

Ж.-І. Давід був дійсним знавцем східніх питань; не дурно він ще р. 1903 їздив до Росії і був на Україні, а р. 1913 знову об'

*) В цій докладній статі п. David, між іншим, висловлюється рішуче проти політики генералів — Скоропадського і Денікіна.

їздив північну частину Російської імперії. Безнеречно можна цілком слушно дареповісти характеристику цього визначного журналіста, подану в одному журналі ще 1917 року : «П. Давід належить до тих численних швейцарців, котрим справа визволення недержавних народів найбільше до серця. Високої культури і правдивої інтелігенції — він цілком слушно зрозумів справедливість і важливість українських національних аспірацій. Він пристосував ідеал вільної Гельвеції на захист поневолених народів». До цього треба додати, що завдяки його впливу «Газет де Льозан» енергійно перевела кампанію на захист митрополита гр. Андрія Шептицького під час його депортациі з Галичини і пізніше по його приїзді до Швейцарії, а також збирал і гроші на поміч збегцям.

Деякий час українці згубили з очей своєї національної діяльності за кордоном цього шляхетного борця за національне визволення, але п. Давід не забував України. Доказом служать ці кільки рядків, котрі я одержав від нього на початку біжучого року: ... «Ваш лист мене зворувив далеко більше, ніж я можу Вам це висловити. Ви мене переносите в ті благословенні часи, коли, не дивлячись на всі страхіття світової війни, ще можна було сподіватися і ще знаходити мужність казати правду! Які ще треба чекати потрясіння, щоб нарешті поборола правда і справедливість? Хай живе Україна!»

Хай ці кільки рядків на домовину цієї видатної людини і її широго приятеля самостійної України, стануть запевненням пошани тих, хто мав щастя й приємність з ним зустрічатися й до певної міри співробітничати.

Свгеш Бачинський

ДИТЯЧІ ШЕВЧЕНКОВІ СВЯТА У ФРАНЦІЇ

В Оден - ле - Тіші

Українська дитяча школа в Оден-ле-Тіші Шевченкове свято влаштували в цедікю, 27 березня. Запросила школа, якою опікується на місці Шкільний Комітет, на це свято все місцево українське громадянство, і таким чином це шкільне Шевченкове свято обернулося в свято цілої української колонії, що того дня об'єдналася коло своїх дітей.

Свято віблулося в помешканні школи, що було прикрашене портофтом Шевченка та гарним, великим українським прапором. Було багато присутніх, членів трьох місцевих організацій. Із Парижа присутнім був член Ген. Ради Союзу У. Е. О. у Франції інж. С. Нечай.

Відкрив свято голова Шкільного Комітету і навчитель школи п. Кузь, уділюючи слово малій учениці Алі Упиренко, що прочитала таку доповідь, присвячену Тарасові Шевченку:

«Дорогі родичі і шановні гости!

Ми зібралися тут сьогодні, щоб одсвяткувати 77 роковини смерти нашого великого кобзаря Тараса Шевченка. Дуже тішимося, що ви, любі наші

родичі та достойні гості, не відмовилися від нашого запрошення і прийшли сюди, до цієї салі, щоб разом із нами, дітьми-школярами української колонії міста Оден-ле-Тішу й околиць, вшанувати пам'ять того, хто у своїх піснях співав життя-буття нашого українського народу, що збудив його з віковичного сну до нового життя і став творцем відродження української нації. За це з'єднав собі Тарас Шевченко в нас почесне й невміруше ім'я батька народу і кожне з нас, українських дітей, однаково його любить і шанує його пам'ять, — бо він за всіх нас, за весь наш український народ тяжко терпів, багато мук зазнав і з того горя і важких страждань зійшов передчасно у могилу. Тому все те, що ми тут нині для вшанування його пам'яти, для звеличання його імені приготовили, пливе з наших щиріх сердець і певно, що дух його гостить сьогодні тут між нами та радується цим нашим скромним святом.

Не знаємо, чи ми своїми власними, слабими дитячими силами зуміємо як слід усе гарно виконати, просимо у вас, наші дорогі гості, вибачення, як що не піде нам щось так добре, як би ви і ми собі цього бажали. У нас є як цайкаче бажання гідно вшанувати пам'ять нашого найбільшого поета і пророка українського народу. Тому надіємося, що наші дитячі щирі наміри прийме його безсмертний дух, що пині вітає тут, між нами.

Звертаємося до тебе, батьку Тарасе, прийми, цілький поклон від нас, малих школярів, і нехай великий дух твій звеселиться цим нашим скромним святом, яке для звеличання твого, святого нам імені нині тобі в дар приносимо. А при тій нагоді прирікаємо, що твої незабутні заповіти будемо сповідати точно і щиро, підемо за їх вказівками через ціле наше життя. Ділами докажемо правду слів твоїх безсмертних на вічну твою славу, і на добро нашого народу. Нехай нам Бог додасть до того сил!

Слава кобзареві України, безсмертному Тарасові слава! »

Далі дітьми було виконано програму свята, який розкладено було на два відділи. Програма складався із декламацій дітей та співів дитячого хору, яким керував п. Кузь. В першому відділі хор дітей виконав «Заповіт», «По діброві», «Садок вишневий», «Ку-ку». А декламували: «Дитяча присяга» — Ала Упиренко, «Т. Шевченко» — Юрко Суський, «Жиймо в згоді» Юрко Єфременко, «На роковини Т. Шевченка» — Софія Щмундій,

В другому відділі діти заспівали: «Чом-чом» — пластова пісня, «Недоля», «Було літо», та продекламували: «Три шляхи» — Богданка Суська, «Кого кохаю» — Іван Мидель, «Думи мої» — Ала Упиренко, «Т. Шевченко» — Казимир Щмундій, «Шевченкова могила» — Богданка Суська. Закінчено свято співом дітьми «Ще не вмерла Україна».

Дитяча доповідь, дитячий спів і декламації, дитяче виконання гімну «Ще не вмерла Україна» — все це зворушувало і разом з тим підбадьорувало. У всіх була думка, що тепер Україна вже дійсно «не вмре», а що воно розцвіте пишним цвітом свого могутнього розвитку.

Щира подяка належиться організаторам таких наших національних свят, що вселяють у душу надію і радість.

В Парижі

Дитяча школа в Парижі Шевченкове свято влаштувалася в неділю, 3 квітня. Відбулося свято в салі на авеню Ош, де школа звичайно влаштовувє всі свої свята. Сцену салі було оздоблено портретом Т. Шевченка, на колонці, прикрашений широкими українськими національними стъожками..

Відкрив свято вступним словом п. Якимчук, після чого хор дітей під керуванням п. Миколайчука виконав «Заповіт» та «Хантату», муз. Лисенка.

Потім було представлено містерію Т. Шевченка «Великий льох» на тлі декорацій, виконаних арт.-мал. О. Савченком-Більським. Участь в

цій містерії взяли: душі — учениці школи О. Царевич, З. Могилівська, Г. Хохун; ворони — учениця І. Мартиняк та ученики В. Наглюк і І. Гавриляк; сірники — іп. Миколайчук, Солонар і Ткаченко. Співи пп. Миколайчука і Солонара в цій сцені викликали на салі бурю цілесків.

Далі був відділ декламація учнів школи і співу. Декламували: «Три шляхи» — О. Безуглий, «Вечір» — Н. Ковальська, «Не хочу я женитися» — Ю. Хохун, «За сонцем хмаронька пливе» — Н. Очертня, «Ліз і онук» — О. Галь, «Село» — І. Верхан. Прекрасно заспівали дует «Над Дніпровою сагою» — учениці І. Кобрикіна та І. Мартинякіна (слова Шевченка, муз. Попомаренка). Слів цих дівчат викликав велика захоплення салі. Далі під керівництвом пп. Миколайчука хор дітей дуже добре заспівав «Сонце заходить» — на слова Шевченка, муз. Роздольського. Такий дитячий хор, добре виправлений пп. Миколайчуком, дуже приємно слухати.

Закінчилося свято співом того-ж хору, посиленого мужськими голосами, «Молитви за Україну» та «Ще не вмерла Україна».

Враження від такого свята — як найліпше. Всім, що потрудились над його відзначенням — треба сердечно подякувати.

ПЕРЕМОГА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕІ

(Від власного спеціального кореспондента з Німеччини).

Злука Австрії з Німецькою Імперією справила чималу несподіванку для європейської політичної оніні. насамперед своєю близкавичною швидкістю. Проте ця подія є логічним завершенням німецько-австрійських відносин повоєнних часів. В німецькому суспільстві ніколи не загасала тверда віра, що дві гілки єдиного німецького народу — будуть жити спільним державним життям. Відчували очевидно і чужинці, що рано чи пізно до такого кінця таки прийде. Але де-які чужинецькі чинники, страхуючись збільшення потужності Німецької держави, намагалися як що не унеможливити взагалі, то принаймні відтягти справу ашлюсу. Цими зовнішніми впливами і треба пояснювати той факт, що до бажаної для обох частин пімецької нації злуки дійшло аж в 20 років по закінченні світової війни.

Дійсно, відокремлення пімецької Австрії від інших частин Німеччини, з якими вона була зв'язана віковими спільними традиціями, мало своє виправдання при умові існування великої Австро-Угорщини. Після розкладу цієї останньої зникала й історична місія австрійських німців, які з того моменту звернули свої погляди на загально-німецьку батьківщину. Немає сумніву, що прилучення до Німеччини бажав від 1920 ще року ввесь майже загал німецького громадянства Австрії. І коли пізніше комуністи і соціялісти, з одного, а легітимісти, з другого боку, зайняли ворожу до ідеї ашлюсу позицію, то це безумовно не з патріотично-національних, а з політично-групових інтересів. Лише австрійські націонал-соціялісти послідовно від початку до кінця, отже без огляду на той чи інший політичний режим в Німеччині, домагалися злуки. В той спосіб, вони яскраво довели, що ставлять справи національно-державні по-над партійно-групові, чим приєднали собі симпатії австрійських народів мас. І тому австрійські німці, вітаючи сьогодні доконане присидання їх краю до загально-німецької батьківщини, чудово розуміють, що виконавцями цього великого чину були націонал-соціялістичний рух і його вождь — Адольф Гітлер.

Колосальне піднесення й ентузіазм, що охопили цілу Австрію по першінні влади націонал-соціялістами та по приїзді Фюрера, недвідночно стверджують настрої німецького громадянства в Австрії. Це му-

сіла призначати їй ціла безстороння чужеземна преса. На 10-е квітня нема властиво чого чекати, бо фактичний плебісцит уже відбувся: подавляюча більшість австрійських німців, влаштовуючи бурхливо-радісні маніфестації, висловилася за злуку, а опозиція, маючи проте в своїх руках увесь державний апарат, не спромоглася на найменший навіть спротив.

Немає сумніву, що до так швидкого і спокійного полагодження цілої справи спричинила рішуча і подиву гідна постава Адольфа Гітлера. Як справжній воїздь, Фюрер завжди першим іде наперед. І цього разу він так само без вагання першого-ж дня по перевороті іде до Австрії. Його переїзд від кордону до Відня був справжнім триумфальним походом: всюди населення зустрічало його бурхливими оваціями, як визволителя й загально-німецького національного героя, а міста Лінц і Віден влаштували грандіозні макіфестації. Це було певно найбільшою нагородою для життєвого чину Адольфа Гітлера, що 26 років тому покинув Австрію молодим і нікому незнаним емігрантом. Та водночас він віддавав ще одну послугу своїй батьківщині: відрухові могутні овації, що їх влаштували австрійці на зустріч Фюрерові, перекреслили всік можливі вагання що-до майбутності Австрії, а також відкрили відразу здивованому світові справжнє національне обличча цієї осташової.

Приєднання Австрії, по-за моментами політичного і стратегічного характеру, має першорядне значення для піднесення престижу Німеччини та, насамперед, здійснє національці, чисто ідеалістичні, німецькі стремління. З цих міркувань, подія ця має для німців може ще більше значення за чин Бісмарка. І тому ціла Німеччина з пебувалим захопленням святкувала цю свою перемогу.

Треба було бути 11-го і наступних днів березня в Німеччині, щоб мати уяву з того колосального національного піднесення її ентузіазму, що опанували цілим німецьким народом. Берлін на протязі кількох днів був святочно прикрашений прапорами, а його мешканці, як певно скрізь і по інших німецьких містах, дослівно жили при радіовідбірниках по приватних мешканнях, в каварнях або просто на вулицях, слухаючи передачі з Австрії і переживаючи таким чином ввесь ентузіазм своїх південніх братів. Але свого кульминаційного пункту досягло національне піднесення Німеччини у середу 16-го березня, коли Адольф Гітлер повернувся до Берліну із своєї історичної подорожі. Столиця приготувала йому надзвичай урочисту зустріч. Кількикілометрова віддаль від аеропорту до палацу канцлерства була вщерть виповнена мілійонами мешканців Берліну й околиць. Всі хідники вулиць, якими мав іхати Фюрер, бічні вулиці, всі балкони, вікна, павільйони будинків, — все це забите народом. Решта міста ніби вимерла.

Гітлер проїздить довгими вулицями, стоючи в авті і вітаючи народ націонал-соціалістичним привітом. Його зустрічають мілійони витягнутих рук і невпинне могутнє «гайль». О год. 6-ї фюрер уже був у будинкові канцлерства, але десятки тисяч народу до пізньої ночі стояли на площі Вільгельма та невпинними окликами домагалися появи Фюрера на балконі канцлерства. Він виходить кільки разів, одного разу виголосив коротку промову, але для захопленого натовпу це все ще мало.

Трудно передати словами все те, що довелося бачити на протязі тижня в новій великій Німеччині. Велика всенациональна радість, колосальний синтез, безмежна вдячність своему вождеві і зрозуміла гордість — ось в коротких словах настрої німецьких громадян.

* * *

З докоцаного приєднання Австрії до Німецької держави можна вже сьогодні зробити деякі висновки, що цікаві і для нас, українців.

По-перше, належить радіти з того, що докоцання англіюсу вияснило нарешті непевну ситуацію в Середній Європі і спричиниться безумовно до стабілізації відносин в цій частині світу. Щодо тільки, що з огляду на сторонні впливи сталося це так пізно, гальмуючи до цього часу розв'яз-

зання цілого ряду питань та унеможливлюючи нормальні міждержавні відносини не тільки тут, але й на інших відтинках, що із справою Австрії ніби не мали безпосереднього зв'язку.

По-друге, міняється географичне положення Німеччини, а одночасно поважно збільшується її могутність. Німеччина придбала кордони з кількома паддусайськими, середземноморськими, а навіть балканськими державами. Тим самим вона, так би мовити, географично наблизилася до України та ввійшла до певної міри в ту сферу, де її інтереси можуть уже безпосереднє збігатися з інтересами України. Для майбутніх німецько-українських відносин має це першорядне значення, тим-більше, що в інтересах обох сторін є, щоб ці відносини укладлися як найліпше.

І врешті цілком спеціально належить підкреслити, що березневі події в Австрії являються перемогою засади права народів на самоозначення. Засада ця, проголошена в теорії під час і після світової війни, була в багатьох випадках занедбана в практиці. Це було чи не найбільшим прогріхом повоєнних міждержавних відносин, що викликало непевність і небезпеку війни на міжнародному терені. Але справа Австрії дає ще один історичний приклад, що справедливі національні стремління народів завершуються завжди перемогою. Вона доводить, що жадні зовнішні перепони, жадні штучні організми не в силі перешкодити здоровій і свідомій себе нації дійти до здійснення свого національного ідеалу.

Для українців, що боряться за свою національну свободу і державну незалежність, справа Австрії повинна послужити підбадьорюючим стимулом. Бо с вона ще одним яскравим прикладом триумфу національної ідеї. Тому ми маємо повне зрозуміння для німецького народу і вітаемо його з великою національною перемогою. Робимо це в тій надії, що зустрінемо таке-ж зрозуміння в німецькому народі для національних змагань України, що тривають безперервно ось уже 20 літ і що в недалекому майбутньому завершаться в останньому переможному чині.

Микола Лівицький

Берлін, в березні 1938 р.

З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ

— Після аншлюсу .

Війна, не війна, буде, чи ні, — про це говорять в Європі всі, обчислюють її можливості, вираховують сили евентуальних противників, міркують про воєнні потенціяли і т. і. Автім, чи є зараз якась причина того збройного конфлікту очікувати, чи єсть у когось до того воля й охота? Це питання за останні роки часто ставилося на цьому місці, й кожного разу одповідь була негативна. Як здається, й на сьогодні вона мусить бути така сама. Війни, — у властивій Європі, — мабуть таки і тепер не буде, бо для неї нема відповідних причин, нема умов, нема зрештою ні в кого бажання її зacinати.

Це не означає, що в Європі все спокійно, все гаразд. Навпаки, всім нам добре відомо, що наш старий континент, як повний казан, що кипить і підійнявся до краю, от-от через вінця польється. Коли б таке міжнародне становище, що його переживає сучасна Європа, припало на час 50, 40, 30 літ тому, в цій не одна, а кільки війн уже відбулося б. Такі, скажім, явища, як ремілітаризація Рейнської зони, однобічне анулювання Версальського договору, злука з Австрією, іспанські події, етіопська кампанія і т. і. - - тоді не могли б кінчитися інакше, як війною, бо то-

го-ж знимагали усталені норми старого міжнародного права, коли не говорити про щось інше. Тепер, як відомо, Європа реагувала на це бурхливо, але зброї не вхопилася. Не вхопилася, бо живемо за інших часів, в обставинах, коли все в току, все — в процесі зміни й творення, коли народжується нова в Європі рівновага сил, народжується на наших очах разом з тим і нове міжнародне право. Ліпші воини будуть, чи гірші, — про це можна бути ріжкої думки, але воини будуть не ті, що були перед великою війною, і не ті, що їх було встановлено мировими договорами двадцять літ тому.

Що було перед війною — знаємо. Концепт з шести великих держав, рівновага між ними трималася на системі союзів, — по три держави в кожному, а міжнародне право покоялося на приматі державного принципу, на абсолютній, під чим не обмеженій суверенності самих держав. Говоримо — необмежений, бо всі договори й норми того права були чинними лише доти, доки не було стану війни, а війна залежала виключно від волі тої чи іншої держави. Все те лягло попілом за час великої війни, але з того попілу вже тоді блиснула гіскра нового принципу, нової сили — національної. Мирові договори гіскру ту немов-би пригасили, а потомісъ подбали про відтворення старої системи міжнародного права з приматом держави, яка, на застарілу думку західно-европейських політиків, тому мусіла мати примат, що це вона, мовляв, творила й формувала націю. Європейську-ж рівновагу автори вказаних договорів склали, виходючи з тої презумпції, що другої сторони (переможеної у війні) фактично не існує і треба зинше поклонотатися, щоб вона взагалі й не з'явилася. Знайдя для того мала бути Ніта Нації та так звана система колективної безпечності, яка покоїлася б на союзному ланцюгу з усіх переможців, що оточував би із заходу, із сходу і з півдня пейсуючих, так мовити, неприможених, а тим і назавжди мав би домінувати над ними.

Як відомо, система ця завалилася раніше, ніж була реалізована. Америка взагалі не підписала договорів й одійшла від Європи; Англія підписала, але зараз-же стала остроронь, а Італія — та просто перейшла з часом до другого табору. Із великих європейських держав на сторожі вказаної безпечності зосталася лише Франція та її союзники на південно-східніх кордонах Германії, і ціла система придбала наявні риси французької гегемонії на суходолі Європи. А для того-ж, — аби та гегемонія стала міцнішою, бо Германія почала відроджуватися, — до союзників Франції додано було ще одну, хоч і не зовсім європейську, та все таки ніби велику державу, а саме — СССР. Цей останній факт мав фатальні наслідки для французької системи союзів, бо зразу-ж відштовхнув од неї Польщу, Югославію та з частини й Румунію. Залишилася лише союзна лінія Париж-Прага-Москва, але вона має своє значіння може доти, доки не повстала її противага в лінії Берлін-Рим. Взагалі кажучи, французький зв'язок сходу й заходу через Прагу був реальною силою, доки були ті чи інші можливості об'єднати сили Сходу і Заходу в тій самій Празі. Із заходу вони могли прийти до неї через Рейн, через Італію й Австрію; із сходу — через Литву, Польщу чи через Румунію. Усі ці шляхи тепер перегорожені, — як, про те говорилося свого часу на цьому місці. Союзна система Франції, хоч офіційно ще й досі піби-то ціла продовжує існувати, силою річей фактично загасла й перетворилася в чисто дипломатичну фікцію. Основою якогось реального чину вона вже на сьогодня бути не може: занеплює у Середній Європі ініціїв всіїї можливості для того.

Що станеться тепер з Європою, до якої рівноваги примуватиме вона? Остаточно і до кінця годі ще ці речі планувати: що-до них, можна лише реєструвати новонакреслені перспективи. Говорячи круглими словами, цілком наявно зазначається зараз поділ Європи на дві частини. Одна — комплекс держав на заході від Рейна, що їх інтереси лежать не стільки на континенті, скільки за океанами, де вони володіють великими колоніальними імперіями. Друга — так само комплекс держав від Рейна на схід, чисто континентальних, що їх інтереси майже не сягають по-за Європу, а коли її сягають, то десь близько, тут таки на сході, — найбільше

в північній частині отої Евразії, що породила большевиків, а тепер інече сама проситься стати німецьким гінтерландом у тій чи іншій подобі його.

До першої групи належать Англія, Франція, Бельгія, Голандія, — до неї в майбутньому можуть пристати й скандинавські держави. Ця група матиме за собою спину в подобі Сполучених Штатів Північної Америки й буде одною з найбільших світових сил. Вона ще не організована, може тому, що у Франції ще й досі голова крутиться від її столітньої і недавньої великої слави на континенті, але це з часом минеться, бо, крім слави, є ще й реальні інтереси. До другої групи належить цілий ряд держав з Германією на чолі. Ця група ще менше організована, до якогось хоч би антанського об'єднання не дійшла, бо не розподілені ще окремі державні інтереси, не зважені взаємні сили, а особливо не впорядкований ще крайній схід Європи, звідки мусить зникнути як большевизм, так і взагалі та гегемонія, що він її дістав у спадщину після царської Росії. Не ясною на майбутнє залишається й позиція Італії, що стоїть сьогодня в парі з Германією на стороні континентальних держав. Її можливості на суходолі невеликі, але чатомісць вона придбала вже колоніальну імперію і тягне її з континента за океані. Взагалі в цій другій групі все ще далеко не закінчено, все в току, але самий процес прибрав за останній час таких швидких темпів, що було б впрост перозсудливим вважати, що все те прийде ще не так скоро, — навпаки тут можна чекати на всякі, на перший погляд, ніби-то несподіванки.

Одночасно з перспективами нової рівноваги в Європі встають і перспективи нового міжнародного права. Воно складається в наслідок фактів і в наслідок вказаної рівноваги. Тяжко сьогодня одгадувати його структуру, але основну лінію ніби-то видно вже й зараз. Це заміна примата держави приматом нації, бо ж землі од Рейна на схід і люди, що там живуть, знають із свого досвіду, що не держава творить і формує націю, а навпаки — нація творить державу і формує її так, в таких тонах і в такій подобі, як та їй потрібно, як то їй по силі, як то їй відповідає. Західні нації так само перейшли через цей процес, але це було давно й вони забули про це. Східні — їм про це нагадують.

Яка роля припаде Україні в цій новій європейській констеляції? Мабуть таки та сама, що характерна для цілої нашої державної історії, а саме — бути останнім на сході європейським форпостом, зв'язаним із континентом і з морем. Що ж до нашої сили й до нашого значіння в складі європейських держав, то це залежатиме не від кого іншого, як од нас самих, тобто боятися нам чогось в цьому напрямі не доводиться.

Observer

НАКЛАДОМ РЕВІЗІЙНОГО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ

у Львові з'явилися і є до набуття такі видання:

	зл.
Ш. Жід. — «Програма кооперативізму».....	2.—
К. Коберський і В. Левицький. — «Ідеологія кооперації» (Вибір з кооперативного писменства)	2.—
Д. Рессель. — «Кооперація і національні завдання».....	1.50
К. Коберський. — «Планове господарство»	0.50
М. Туган-Барановський. — «Кооперація, її суспільно-економічна природа і мета»	2.—
■ О. Луцький. — «Кооперативні проблеми»	1.—

Адреса для замовлень:

Ревізійний Союз Українських Кооператив

Львів, вул. Техніцька, 1. Чекове кonto в П. К. О. ч. 503.929.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки Імені С. Петлюри в Парижі

— Замісць великовідніх візитів і поздоровлень на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі склали: О. і І. Горайни — 20 фр., І. Рудичів — 35 фр., М. Ковальський — 10 фр., Н. Гончарин — 10 фр.

— Надзвичайні загальні збори Спілки Українських Інженерів у Франції відбулися 20 березня с. р. Ці надзвичайні збори скликала Ревізійна Комісія Спілки, яка була підтримана загальним бажанням членів Спілки впорядкувати життя своєї організації.

Збори відкрила Ревізійна Комісія в складі пп. І. Хмельюка та М. Мельника (третій член Ревізійної Комісії п. М. Еремієв живе тепер по-за Францією). На голову зборів обрано було п. Д. Юскевича і на секретаря п. С. Нечай.

Перше слово дано було Ревізійній Комісії, яка, в особі п. М. Мельника, склала короткий звіт із життя Спілки, що зацепало останні роки. Із того звіту слідує, що Ревізійна Комісія кільки разів уже намагалася скликати загальні збори членів Спілки, звертаючись у тій справі до голови управи п. В. Никитюка, але управа все не виконувала цього бажання Ревізійної Комісії. Останній раз до управи члени Ревізійної Комісії зверталися в осені мин. року, коли п. В. Никитюк обіцяв скликати загальні збори

через 1 місяць, але збори до цього часу скликано не було. Тому Ревізійна Комісія сама скликала пізніші загальні збори. Запрошення на загальні збори послано було й п. Никитюкові для всієї управи, але п. Никитюк на збори Спілки не прийшов.

Після цієї доповіди, що висвітлила стан, в якому опинилася Спілка Українських Інженерів у Франції за останні роки, більшість із присутніх на зборах, — а присутніми або заступленими були всі члени Спілки як з Парижа, так і з провінції, — забрали голос в обговоренні ситуації. Одноголосно було вирішено оживити життя Спілки та обрати нову управу.

Нову управу обрано в такому складі: п. Д. Юскевич — голова, п. О. Корбелецький — секретар, п. С. Нечай — член управи. До Ревізійної Комісії обрано було знову п. І. Хмельюка та п. М. Мельника. На третього члена Ревізійної Комісії обрано було п. М. Малашка.

Із дальших ухвал зборів можна відзначити такі:

Ілан діяльності Спілки доручити скласти новій управі:

З огляду на те, що минула управа Спілки за останні роки не складала звітів із своєї діяльності, не було можливості ту діяльність проревізувати і на загальніх зборах затвердити, Спілка не бере на себе за ту діяльність відповідальності;

Рекомендувати всім членам Спілки набути уділ в проектуємого Українського Банку на чужині.

У Польщі

— З життя Української Станції в Польщі. 10 березня с. р. вояцтво, що замінило з родинами в Українсь-

кій Станиці біля м. Каліша, віддавало чергову данину мистецтничій пам'яті свого національного ідеолога — Т. Г. Шевченка.

О год. 18 в станичній церкві архимандрит Борис править панаходу по великому пібіжчикові, а о год. 19 відбувається в театрі академія на його честь. Відкривається вона співом несмртального «Заповіту» і так реальним на сьогодні закликом у п'ому до вояцтва окропити ворожою кров'ю недалеку вже волю України. Промову виголошує однор. С. Костенко. Базуючись на догмах нашої нової євангелії — «Кобзареві» Шевченка, прелегент в динамічній і мистецькій формі окреслює постати Шевченка, яко джерело невгласимого духу українського буття. Прелегент відкидає слово «народ», вважаючи його за спекулятивний термін для ріжніх партійних жонглювань, а визнає лише націю; відкидає в майбутніх поступованнях нашу історичну мягкотілість, соціалістичний «котъял» і ідеалічу «словоу», а визнає лише закономірність суворих приматів життя, силну волю й активізм, побудованих і вилеканих на ґрунті вимог науки і пророчих тезах Шевченка. Авдиторія вислухала промову з захопленням. По закінченні виступає в національних убраних міщаний хор, який, під диригентурою сотн. Терлецького, співає «Розриту могилу». По черзі струнний квартет, складений із кращих наших і місцевих польських музичних сил, грає під акомпанімент піаніна «Анданте канtabile» Чайковського. С. Костенко декламує «Кавказ» польською мовою. Знову соло скрипкове у супроводі квінцету і квартет — «Арія» Баха і «Ой, діброво, темний гаю» Лисенка. Перерва і на сцені містичний «Великий льох» в інсценізації. Вночі під Тарасовим кашівським хрестом похилились постаті трьох дівчаток у всьому білому, — символичні душі, що сповідаються перед Україною у своїх гріхах під сумну мелодію далекої музики. Картина чаруюча. Були то: Г. Терлецька, В. Водзінська і 8-літня Р. Шило, яка, до-речі, найкраще

провела свою роль. Хор закінчує академію гарним співом «« Ой, три шляхи» і «Садок вишневий».

Поминаючи менти високої мистецької вартості академії, констатуємо, що головні завдання її урядження, як характеру політичного, так і ідеологічного, цілковито були осягнені і заслужена подяка належиться тому, хто найбільше поклав труду при урядженні в несприяючих умовах цієї ветичної маніфестації нашого культу національного — числові управи Т-ва Вояків підп. Харитоненкові, як рівно-ж управителів Станиці полк. Пітвиценкові за його моральну й матеріальну підтримку.

Крім численного вояцтва із Станиці, Каліша й околиць, а рівно їх родин, панаходу і академію відвідали в поважному складі представники війська польського і ріжніх державних польських інституцій.

В. Б.

— Вшанування пам'яті гетьмана Івана Мазепи й Тараса Шевченка в Ковелі. Старанням і заходами виконавчого комітету об'єднаних українських організацій м. Ковеля, в неділю, 13 березня с. р., було встановлено пам'ять гетьмана Івана Мазепи і Т. Шевченка панаходою в Українській св.-Благовіщенській церкві. Жалібну службу Божу правив о. Іван Губа. Слівали два хори: місцевий — парафіяльний, під проводом д-ра М. Пирогова, і сільський з с. Дубової, під проводом диригента Поліщука. Перед панаходою о. Івана Губа виголосив проповідь, присвячену гетьманові І. Мазепі і Тарасові Шевченкові. Церкву було переповнено українським громадянством. Присутнім був і повітовий староста п. З. Кубіцький.

Урочисту панаходу по-українськи правила: о. Архимандрит Дамаскин, о. Іван Губа, о. Форманчук і диякон Леонович. Співав при них дитячий хор з с. Дубової, вищколений п.-о. І. Губою. Хорові співи трьох хорів надавали панаході особливої урочистості.

Наприкінці усі три хори чудово виконали зворушливу молитву «Боже великий, єдиний». По закінченні панахиди скромною пісною трапезою гостив п.-о. І. Губа усіх п.-отців і п. старосту З. Кубіцького у своєму помешканні. Панахиду по гетьманові І. Мазепі і Тарасові Шевченкові відправлено було також і у Введенській церкві п.-о. Шумовським.

В неділю, 20 березня, в місько му кіні «Святовид» відбулася Шевченкова академія. Реферат виголосив проф. Г. Стаднюк. Виступало на академії 5 хорів: хор «Рідної Хати» в Ковелі, під проводом проф. Я. Бартка, хор з Туличів, під проводом п. Н., хор з села Несухоїжа, під проводом Ів. Лукашенка, села Облап, під проводом Ги. Мартинюка, і містечка Матієва. В перервах декламовано вірші Т. Шевченка. Закінчено академію виконанням усіма хорами разом «Заповіту».

Чудова погода, гарний солішний день притягнули таку велику кількість селян до кіна, що тільки частині з них, по-над тисячу душ, вдалося купити квитки на академію, а значна кількість мусіла повернутися додому.

Увечері, в салі Т-ва «Союз Українок» в Ковелі, заходами цього т-ва було виставлено «Назара Стодолю». Салют-же було переповнено. Таким чином, Ковель в цьому році гідно вшанував і гетьмана І. Мазепу, і особливо урочисто — пам'ять кобзаря Тараса Шевченка.

Сумний жарт

В «Ділі» з 1 квітня с.р. подано таку звістку:

Останні вістки з Румунії кажуть, що тамошній уряд рішив перетворити Румунію на децентралізований державу та створити такі автономні округи: у південній Добруджі — болгарську, у Семигороді — саксонську (німецьку) і секлерську (мад'ярську), в північній Буковині — українську; до неї належала б і хотинська округа Бесарабії. Адміністративним осередком української окру-

ги буде Кіцмань, а не Чернівці. Префектом української автономної округи має стати гол. редактор «Часу» д-р Лев Когут. На Буковині відновлять українські гімназії, п'яту оснують у Хотині; при чернівецькому університеті знову буде катедра української мови. У Кімцяні почне виходити від 16 квітня урядовий щоденник українською та румунською мовами. Крім того, до уряду ввійде по одному міністрові без теки від кожної територіальної національної меншини, з огляду на введення автономії для меншин. Ще не вирішено, чи з українців стане міністром -р Залозецький, чи п. Ю. Сербинюк.

Таким робом центр українського національного життя буде нормалу переїзду із Львова — до Ужгорода та Кіцманя, столиць автономних українських земель у ЧСР та в Румунії.

Большевики обвинувають українських комуністів у націоналізмі

Орган совітської окупації на Україні «Вісті» з 5 березня с.р. пояснює на свій манер роль Гринька в «змові двадцять одного» і ситуації, яка створилася на Україні:

«Гринько довго керував разом з Шумським і другими буржуазними націоналістами боротьбою проти совітської влади. Він організував контр-революційні банди проти совітської влади, сприяв проникненню до СССР шпіонів і петлюрівських висланців; він наказував привозити зброю для них. Цей бандит був зв'язаний з шпигунськими закордонними організаціями; він був членом націонал-фашистівської організації України, що її створив Любченко. І що готує ця організація для українського народу? Гринько цінично признається: «В разі вдачі, наша організація проектувала створення буржуазної Української держави фашістівського типу».

Віблографія

— *Bolschewistische Wissenschaft und «Kulturpolitik».* Ein Sammelwerk herausgegeben von B. von Richthofen. Ost-Europa-Verlag, Königsberg und Berlin. 1938. VIII + 320 S. 5.80 RM.

Збірник «Большевицька наука і культурполітика» складається з 14 статей, що в своїй сукупності дають ясну картину про маловтішний стан науки й духової культури в союзі сов. республік, як рівно-ж про жахливу долю учених і культурних діячів, що працювали і працюють під большевицьким ярмом.

З числа 14 статей дві належать перу українських авторів, а саме д-рові М. Антоновичеві — «Доля українських вчених в совітській Україні» та проф. д-рові І. Мірчукові — «Основні проблеми совітської педагогіки».

Спеціально совітській Україні уділено в збірникові лише одну статтю д-ра М. Антоновича, але ті чи інші відомості про совітську Україну знаходимо в де-кількох статтях — найбільше в згаданій статті проф. д-ра І. Мірчука та в статті проф. д-ра Й. Нійтциера — «Історична наука в совітському союзі».

Д-р М. Антонович у своїй статті, між іншим, подає список українських учених, що за пануванням большевицької влади на Україні загинули або поневіряються на засланні. Зрозуміла річ, що список не повний. Дозволю собі навести його тут. Загинули: історик Олександра Єфименко (її нелюдсько забила банда 1919 р.), історик мистецтва Данило Щербаківський (покінчив життя самогубством 1926 р.) та акад. проф. М. Грушевський помер на Кавказі 1934 р. Відбувають кару у в'язниці чи на засланні: С. Єфремов, С. Рудницький, В. Гацков, А. Ніковський, О. Синявський, М. Слабченко, О. Курило, А. Кримський, М. Зеров, В. Дурдуківський, О. Гермайзе, Ф. Савченко, О. Дорошкевич, М. Лозинський, М. Чайківський, В. Міяковський,

Г. Іваници, В. Шарко, М. Холодний, М. Левченко, М. Петровський. Невідомо, чи померли, чи ще тягнуть гірке життя: В. Козловська, Л. Окинішевич, М. Максименко, В. Нархоменко, В. Петров, В. Розанов, М. Яворський, Н. Рулін, О. Оглоблін, О. Кисіль, акад. Граве та ін. Виключено з складу членів Української Академії Наук: К. Воблого, А. Річицького, К. Студинського, В. Щурата, М. Возняка та Ф. Колеску.

До цього списку слід додати голову одної з Комісій Всеукраїнської Академії Наук Петра Стебницького, що помер буквально від голоду 1923 р., та двох професорів Київського університету — І. Арманієвського та Т. Флорінського, що їх замордовано в київській чрезничайці 1919 р.

В статті проф. д-ра І. Мірчука знаходимо, між іншим, коротку історію освітньої справи на совітській Україні від революції 1917 р. аж до 1935 р. До речі вкажу, що автор даремно вважає Грин'ка, Ю. Коцюбинського та М. Скрипника за представників (Vertreter) українського народу в комуністичній партії (ст. 69).

Ті чи інші відомості про совітську Україну знаходимо також в статтях неукраїнських авторів. Так, напр., в згаданій раніше статті проф. Й. Нійтциера знаходимо не одну згадку про наукову діяльність акад. М. Грушевського, але, на жаль, є де-кілька помилок: напр., автор вказує, що М. Грушевський, перебуваючи на еміграції від 1920 р., найбільше жив у Празі (175 с.); що номер він на засланні в Москві (193 ст.), тоді як в статті д-ра М. Антоновича, що її вміщено в тому самому збірникові, подано правдиву вістку, що М. Грушевський помер на Кавказі.

Дуже своєрідною є стаття проф. д-ра б. фон Ріхтгофена — «Большевицька наука та жидінство», де, між іншим, подано список учених жидівського походження, що професорують у високих школах Києва, Ленінграду та Москви. Але й тут знаходимо досадні

помилки: С. Реформатський росіянин, акад. Г. Пфейфер німець. Рівно-ж колишній комісар освіти совітської Росії А. Туначарський не був жидом, як твердить автор, а був росіянин.

Редакцію збірника переведено не досить старанно: в статтях, що за своєю назвою мають трактувати ту чи іншу справу лише в совітській Росії, не рідко знаходимо відомості про совітську Україну. Так в статті «Роля вітчизнознавства в совітській Росії» (В. Арсенєва) знаходимо відомості про музеї та заповідники на совітській Україні (в Києві, Полтаві, Новій Асканії і т. д.), або в статті «Стан російської історії права в совітській Росії» (проф. д.-ра М. Шахматова) знаходимо згадку про працю І. Черкаського «Копний суд на Україні-Русі» і т. д.

Накінець вкажу на один важливий прогріх техничного характеру—це — брак поіменного покажчика.

Хоч збірник і не охоплює всіх галузів духової культури (напр., релігії, книжкової і пресової про-

дукції, театру, музики), але її те, що подано в цьому, дає читачені зрозуміти всю руїнницьку ролю російського большевизму. З цього погляду слід вітати появу збірника, що справді може розкрити очі тим чужинцям, які сліпо захоплюються російським большевизмом.

С т . С і р о н о л к о .

На пресовий фонд «Тризуба»

склали в зол. пол.: п. и. Н. Денисенко — 2, В. Якубовський — 5, д-р Л. Чикаленко — 5.

На «Фонед»

(Фонд опіки над еміграційною дитиною)

склали в зол. пол.: І. Липовецький — 3, Я. Винник — 3, О. Швед — 0.50, А. Качан — 1.

Всім жертвам, що склали свої поджертви на ріжні фонди «Тризуба», редакція складає сердечну подяку.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Олександр Потоцький. На ріках Вавилонських. Збірник статей. Накладом Видавничої Кооперативи «Хортиця» у Львові. Львів, 1938. ст. 192, ціна 2 зол. 40 гр.

— Гліб Лазаревський. Земельний у трій совітської України. Бібліотека Українського Державника. Видавництво «Варяг». Варшава. 1938.

— Вістник. Місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Книжка IV за квітень 1938. Львів, ст. 241-320.

ОД РЕДАКЦІІ

Авторів, що мають дати свої статті на річницю смерти бл. пам. С. Петлюри, просять надіслати їх до Редакції не пізніше 15 травня.

Повне видання творів Тараса ШЕВЧЕНКА

Зв'язуючи свій памір з 75-літньою річницею смерти письменника, Український Науковий Інститут приступив до першого повного видання його творів та першої серії дослідів над його життям і літературною діяльністю. Видання обіймає 16 томів такого змісту:

- Т. I Передмова од видавництва. Літературна біографія Т. Г. Шевченка. Автор біографії П. Зайцев.
- Т. II Поезії до року 1843.
- Т. III » 1843—1847 р. р.
- Т. IV » 1847—1857 »
- Т. V » 1857—1861 »
- Т. VI Назар Стодоля. Дрібніші твори.
Томи II—VI редактує П. Зайцев.
- Т. VII Повісті: Художник. — Наймичка. — Варна.
- Т. VIII Повісті: Княгиня. — Музика. — Непасний. — Капітанша.
- Т. IX Повісті: Близнята. — Прогулка.
- Т. X Журнал.
- Т. XI Листи. Редактує Л. Білецький.
- Т. XII Т. Шевченко, як маляр (з численними репродукціями малюнків). Автор розвідки Д. Антонович.
- Т. XIII Т. Шевченко в його польських взаєминах. П. Зайцев.
- Т. XIV Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на мову польську. Редактує Б. Ленкій.
- Т. XV Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на інші мови. Редактує Р. Смаль-Стоцький.
- Т. XVI Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього. В. Дорошенко.

Крім того, друкуються, як окремий — XXV-й — том Праць Українського Наукового Інституту, збірка монографичних розпраців академіка С. Смаль-Стоцького, присвячених дослідженню творчості Шевченка (Т. Шевченко. Інтерпретації).

Творчість поета знайде всебічне освітлення в спеціально написаних для видання розвідках, а також коментаріях та примітках до тексту ріжких авторів.

До співирації запрошенні, крім означеніх угорі, такі особи: І. Балей, † В. Біднов, О. Бочковський, І. Брик, Є. Вирорий, Є. Гловінський, Д. Дорошенко, І. Дубицький, Ф. Колесса, А. Крижанівський, М. Кордуба, С. Людкевич, Є. Маланюк, М. Рудницький, В. Сапіцький, В. Садовський, В. Сімович, М. Славінський, С. Смаль-Стоцький, Д. Чижевський, Л. Чикаленко.

Передплата надсилається згори на ціле видання або на кожний том. Передплата на окремі, вибрані з цілого видання, томи не приймається. Замовлення без внесення передплатної суми уважатимуться за неважні.

Український Науковий Інститут звертається до всіх земляків та приятелів українського народу з гарячим закликом своєю участю в передплаті на перше повне видання творів генія українського слова допомогти успішному виконанню завдання, що має задоволити одну з істотніших потреб української нації.

Адреса Інституту: *Ukraiński Instytut Naukowy, Służewskiego 7, m. 4. Warszawa, Pologne.*

Директор Інституту **О. Лотоцький**

Секретарь **Р. Смаль-Стоцький**

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМ. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

41. RUE de La TOUR d'AUVERGNE. PARIS IX

Як рівно-ж і читальня при цій відкриті
для відвідин чотири рази на тиждень:

середа і четвер	од год.	6	до год.	9	веч.
субота	—	4	—	8	—
і с д і л я	—	2	—	6	—

В читальні Бібліотеки мається 90 органів української преси —
газет, журналів, бюлєтенів — з різних країн, де живуть українці.
Книжки видаються і додому за плату 5 фр. місячно за одну книжку

Забезпека за одну книгу **25** фр.
Коштом читача висилаються книги і на провінцію.

При Бібліотеці знаходиться

МУЗЕЙ С. ПЕТЛЮРИ

в якому зібрано пам'ятки, що залишилися після трагичної смерти
Вождя, обстановка з кімнати, в якій Він жив і т. д.

Г О С П О Д А Р Ч А Р А Д А

у Франції, при Союзі Українських Емігрантських Організацій, закликає всіх українців, що перебувають у різних країнах, купувати уділи, які дозволяють створити

УКРАЇНСЬКИЙ БАНК

Один уділ для складення основного капіталу Банку коштує

100 французьких франків

Можна набувати і більше чи менше уділів

Гроші із Франції, як рівно-ж і з інших країн, палікти пересилати на адресу Господарчої Ради:

S. Нечай. Union des Associations des Emigrés Ukrainiens en France.

248, rue St.-Jacques, Paris 5. France.

Закладайте самі для себе свій Банк, що дозволить українцям на еміграції підвести під своє існування міцнішу матеріальну базу!

Не буде ні одного українського емігранта, що не набуде одного або кількох уділів свого Банку!

Як необхідністю для нас було засновувати на еміграції українські школи, українські наукові й культурні установи, — так само неекуючи необхідністю для нас являється засновання і свого

УКРАЇНСЬКОГО БАНКУ НА ЕМІГРАЦІЇ

Інж. Семен Нечай

Голова Господарчої Ради
Член Генеральної Ради Союзу УЕО у Франції

Інж. Гр. Довженко

Член Господарчої Ради
б. Член Центральної Ради

Ген.-хор. Еспер Башинський

Член Господарчої Ради
б. Командир 2 гарматної бригади..

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНИЧНО - ГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ В ПОДЕБРАДАХ

приймає безпереривно впис студентів та курсантів на :

1. Високошкільний Економично - Коопераційний Відділ . 4 роки. Дає всебічну фахову освіту, необхідну для праці в кооперативних і громадських установах та приватних підприємствах.

2. Висока Школа Політичних Наук . 3 роки. Підготовляє до громадської, політичної та журналістичної діяльності.

3. Високі курси Громадської Агрономії . 1 рік. Докладно навчають про форми і методи переведення громадсько-агрономичної праці серед українського населення.

3. Високі Курси Громадської Агрономії . 1 рік. Докладно навчають про форми і методи переведення громадсько-агрономичної праці серед українського населення українського населення.

4. Технікум Сільсько - Господарської промисловості . 2 роки. Дає фахові знання з різних галузів промисловості, що працює на с.-г. сировині.

5. Вищі Курси Українознавства . Нівтора роки. Систематично ознайомлюють про минуле і сучасне України та українського народу, його культурні скарби і підстави матеріального добробуту. Вартість студій та підручників біля 35 зол. пол. за семестр.

6. Курси Бухгалтерії . 1 рік. Підготовляють книговодів для праці в установах і підприємствах.

7. Курси мов : англійської, німецької та французької. Уможливлюють опанувати світові мови для користування чужою літературою і пресою.

8. Короткотермінові Курси : а) Пасічництво, б) Американське промислове пасічництво, в) Садівництво, г) Городництво, і) Консервація та перероблення садовини й городини, д) Оброблення шкіри, е) Миловарство, с) Радіотехника, ж) Фотографія, з) Теорія музики.

Жадайте проспекти з програмами, правилами вступу і таксами оплат. Висилаються безплатно. На ширшу відповідь присилайте поштову міжнародну марку. Можна замовляти також лише самі підручники. Цінники висилаються безплатно. Прохання надсилати на адресу: Ukrayinsky Tech-nicko-Hospodarsky Institut. Podebrady, Zamek, Tchecoslovaquie.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Орган української політичної еміграції в Польщі

Передплата річно: 5.00 золотих, окреме число 50 грот.

Гроші надсилати розрахунковими переказами (блакитними) при них передплатник ніяких коштів пересилки не платить.

При пересилках грошей іншими переказами гроші надсилати на адресу: Варшава, Вільча 45 м. З, Редакція «За Незалежність», або на біжуний рахунок Головної Управи УЦК в ПКО ч. 9,134 із зазначенням на звороті, що гроші пересилуються «За Незалежність».

РОЗВОДИ В ДУХОВНОМУ СУДІ ПРОВАДИТЬ

1 в справах розводових інформує
П.Л.В.Л.О. ДЕНИСЕНКО
Warszawa, ul. Wspólna 60 m. 4.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1938 році по-старому з доповненим складом співробітників, новими видатними літературними силами.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1938 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяці — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 лейв	300 лейв	150 лейв	50 лейв	25 лейв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ І. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол..
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Eperon, Paris 6.

Український Пласт у Франції

звертається до всіх приятелів і прихильників пластикового виховання нашої молоді з проханням підсилити своїми датками

ПЛАСТ ВУ КАСУ

яку для потреб Пласти заклали самі пластуни й пластунки,
виносячи до неї по 10 франків.

Українські пластуни сподіваються, що українське
громадянство підтримає їх намагання закласти
матеріальну базу під Український Пласт.

Гроші проситься надсилати на адресу: Monsieur S. Nečaj,
Conseil Général de l'Union des Associations des Emigrés
Ukrainiens en France, 248, rue St-Jacques, Paris 5.

Редакція і адміністрація: 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редактор — Комітет Адміністратор: Іл. Коєнко

Le Gérant : M-me Perdrizet